

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra biologie a environmentálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vzdělávací aktivity v zoologických zahradách České republiky

Educational Activities in Zoos of the Czech Republic

Růžena Janochová

Vedoucí práce: PhDr. Lucie Hlaváčová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Biologie, geologie a environmentalistika se zaměřením na vzdělávání
– Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Vzdělávací aktivity v zoologických zahradách České republiky vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 18. dubna 2017

.....

podpis

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Lucii Hlaváčové, Ph.D. za možnost vypracování bakalářské práce pod jejím skvělým vedením, za věnovaný čas, podporu a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat zástupcům jednotlivých zoologických zahrad za poskytnutí zajímavých informací a v neposlední řadě mé rodině za podporu.

ANOTACE

Obsahem předložené bakalářské práce jsou vzdělávací aktivity v zoologických zahradách České republiky. V práci je podrobně zpracováno celkem patnáct zoo, které sdružuje Unie českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZOO). Jsou to právě zoologické zahrady, které patří k vyhledávaným cílům školních exkurzí. Hlavním cílem bakalářské práce je provést rešerši a na základě dostupných informací sestavit přehled vzdělávacích aktivit vybraných zoologických zahrad. Práce pojednává o historii zoo, informuje o jejich poslání, přičemž jeden z hlavních pilířů úloh moderních zoologických zahrad je právě vzdělávání. Nabídka vzdělávacích aktivit je následně popsána u každé zoologické zahrady zvlášť. Rešerší bylo zjištěno, že nejčastější volbou školních skupin pro exkurzi jsou komentované prohlídky s průvodcem a výukové programy. Mezi nejrozšířenější témata obou programů patří témata jako ohrožené druhy, savci, šelmy, ptáci, plazi, domácí zvířata a etologie. Tato bakalářská práce může posloužit učitelům při výběru a plánování exkurze do některé ze zoologické zahrady.

KLÍČOVÁ SLOVA

zoologická zahrada, zoo, vzdělávací program, exkurze, vzdělávací aktivity

ANNOTATION

The content of the submitted thesis are educational activities in the zoological gardens of the Czech Republic. In the thesis fifteen zoos associated in the Union of the Czech and Slovak zoos (UCSZOO) are processed in detail. Just zoos are the school excursions favorite destination. The main goal of the thesis is to perform a search and based on available information to compile selected zoos educational activities overview. This thesis deal with zoological gardens history and informs about their mission. Education is just one main pillar in the role of modern zoos. The educational activities proposal is then described for each zoo separately. The most common school group's choice for excursion is guided tours and educational programs. The most favorite topics are endangered species, mammals, beast of prey, birds, reptiles, domestic animals and ethology. This thesis can help teachers in selecting and planning an excursion to some of the zoological garden.

KEYWORDS

zoological garden, zoo, educational program, excursion, educational activities

Obsah

1	Úvod	8
2	Historie zoologických zahrad	9
2.1	Historie zoologických zahrad v České republice.....	10
3	Poslání zoologických zahrad	12
3.1	Ochrana ohrožených druhů	12
3.2	Vzdělávání	13
3.3	Zábava a relaxace.....	14
3.4	Věda	14
3.5	Odborné organizace sdružující zoologické zahrady	15
4	Význam exkurze do zoologické zahrady.....	17
5	Zoologické zahrady v České republice a jejich vzdělávací aktivity.....	19
5.1	Zoo Brno a stanice zájmových činností	19
5.2	Zoologická zahrada Děčín	22
5.3	Zoo Dvůr Králové nad Labem	25
5.4	Jihočeská zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou.....	28
5.5	Zoologická zahrada Hodonín	31
5.6	Zoopark Chomutov	34
5.7	Zoologická zahrada Jihlava.....	37
5.8	Zoologická zahrada Liberec.....	40
5.9	Zoologická zahrada Olomouc	42
5.10	Zoologická zahrada Ostrava.....	44
5.11	Zoologická a botanická zahrada města Plzně.....	46
5.12	Zoologická zahrada hlavního města Prahy.....	47
5.13	Zoologická zahrada Ústí nad Labem.....	54

5.14	Zoopark Vyškov	56
5.15	Zoo a zámek Zlín-Lešná.....	59
6	Přehled jednotlivých zoo a jejich zajímavostí	61
7	Závěr	64
8	Seznam použitých informačních zdrojů	65
8.1	Publikace.....	65
8.2	Internetové zdroje	66
8.3	Odkazy na webové stránky zpracovaných zoologických zahrad.....	67

1 Úvod

Termín zoologická zahrada nebo zoo je známý, troufnu si říci, snad každému. Skutečnost, že se zoo využívají i v rámci vzdělávacích aktivit není nikterak překvapující.

Zoologické zahrady patří k vyhledávaným cílům školních exkurzí. Pro provozování zoologické zahrady v České republice je potřeba licence, kterou vydává Ministerstvo životního prostředí. Licenci má v roce 2017 celkem 27 zoologických zahrad, 15 z nich sdružuje Unie českých a slovenských zahrad (UCSZOO) a právě těmito zahradami a jejich vzdělávacími aktivitami se předložená bakalářská práce zabývá.

Hlavním cílem této práce je provést rešerši a na základě dostupných informací sestavit přehled vzdělávacích aktivit vybraných zoologických zahrad ČR, zjistit jejich nejčastější nabídky a dostupnost i vhodnost pro jednotlivé věkové kategorie.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila, jelikož mne samotnou zajímalo, co která zoologická zahrada nabízí za vzdělávací aktivity a kam a proč bych mohla své potencionální žáky vzít na exkurzi.

V práci je okrajově pojednáno o historii zoologických zahrad a jejich vývoji k moderním zoologickým zahradám. Následující kapitola se věnuje jejich poslání. Přičemž mezi jednu z hlavních úloh moderních zoologických zahrad patří právě vzdělávání. Práce se mimo jiné věnuje i významu exkurze jako takové. Následuje zpracování jednotlivých zoologických zahrad, která zahrnují nabídku jejich vzdělávacích aktivit rozepsanou u každé zoo zvlášť.

Poslední kapitola je věnována přehledu jednotlivých zoo a jejich zajímavostí.

2 Historie zoologických zahrad

Člověk již v dávných dobách choval zvířata v zajetí pro jeho potravu, ale i pro zábavu nebo náboženské účely. I na dvorech starověkých a středověkých panovníků existovaly zvířince. Jsou doložené z Egypta, Číny, Indie, Mezopotámie, říše Aztéků i ze starého Řecka a Říma. Později se objevovaly ve středověké Evropě ve šlechtických sídlech, kláštorech i některých městech. Chov zvířat se tak stal módní záležitostí (Kořínek 1999).

Původním cílem zoologických zahrad bylo pobavení obecnosti a vystavování co nejvíce exotických zvířat. Ta byla umístována do malých klecí, pro stálý chov tak panovaly zcela nevyhovující podmínky. Zvířata neměla většinou možnost dostatečného pohybu a v zamřížovaných klecích byla chována jednotlivě. V takových podmínkách se zvířata nemohla rozmnožovat. Malé pavilony se stavěly dle vzorů ze zemí, kde zvířata původně žila, budovaly se tak více či méně zdařilé stavby (Kořínek 1999). Zoologické zahrady byly v celé své historii stavěny jedině pro lidi, a nikoliv pro zvířata (Veselovský a kol. 1983). Tento styl přerušil teprve až Carl Hagenbeck (1844-1913). Založil zoo v Hamburku, kde zvířata vystavoval v tzv. panorámatech – to byly především volné výběhy pro zvířata, upustil tak od stísněných podmínek, které zvířata zbytečně stresovala. Výběhy některých zvířat oddělil od návštěvnických cest pouze přirozenými bariérami. Ve výbězích pro medvědy, kozorožce či paviány vystavil Hagenbeck umělé skály. Návštěvník tak nespátřil zvíře v kleci, ale ve výběhu, který se začal podovat přirozenému výskytu zvířete. Hagenbeckovo pojetí zoologické zahrady se stalo cílem všech moderních zařízení. Hagenbeck také obchodoval se zvířaty a dovezl do Evropy mnoho, do té doby nechovaných, druhů. Dále se zabýval cvičením zvířat. Za pomoci mírných prostředků a ochočování ukázal, že zvířata nejsou žádné krvelačné bestie. Naopak dokázal návštěvníkům, že přiměřený pohyb a zabavení zvířat pomáhá k upevnění jejich zdraví a poskytuje jim rozptýlení (Kořínek 1999).

V roce 1752 byla otevřena zoo v Schönbrunnu, která s různými úpravami existuje dodnes. Je to vlastně nejstarší zoologická zahrada na světě, která byla od svého vzniku přístupná všemu obyvatelstvu. Tím se mohla chlubit i menažerie u londýnského Toweru – navštívit ji mohl i ten, kdo přinesl místo vstupného psa nebo kočku jako krmivo pro šelmy (Samková, Tylínek & Volf 1992).

2.1 Historie zoologických zahrad v České republice

Již ve 13. století nechala, vdova po Přemyslu Otakaru II, královna Kunhuta přivést dva lvy až z Benátek jako živé symboly státnické moci (mimochodem dobové záznamy uvádějí, že je zapoměla zaplatit a Benátky upomínaly ještě jejího syna – Václava II.). Za vlády Karla IV. byli na Pražském hradě mimo lvů chováni i velcí hadi a další šelmy. Mezi císařskými hodnostáři existoval dokonce „levmistr“ (Anděrová 2008, s. 10).

Moderní zoologické zahrady vznikaly v České republice ve velké většině až v druhé polovině dvacátého století. Nemohou se tedy svým stářím srovnávat s ostatními světovými zahradami. Přesto se mnohé mezinárodně proslavily úspěšným chovem ohrožených druhů zvířat a vedením jejich plemenných knih. Úspěšnost zoologických zahrad lze hodnotit i podle ročního počtu návštěvníků. Za krátkou dobu své existence si zoologické dokázaly získat své fanoušky především mezi dětmi (Kořínek 1999).

V naší republice byla otevřena první zoologická zahrada v roce 1919 v Liberci. Byla založena Německým přírodovědným spolkem na místě, kde byli od počátku dvacátého století chováni různé druhy ptáků. Původní jádro dnešní zoo o velikosti 2 hektarů bylo zastavěno a za několik let zde bylo vystavováno několik set zvířat včetně papoušků, plameňáků, šelem a dalších exotických druhů. Jako druhá v pořadí byla 28. září roku 1931 otevřena zoologická zahrada v Praze. První úvahy o založení pražské zoo vznikaly již během 19. století. Velmi vážně se však o založení uvažovalo po první světové válce. Největší zásluhu na jejím vzniku má prof. Jiří Janda (1865-1938). Základem bylo zvolení místa pro vybudování zoologické. Dřívější návrhy jako Stromovka, Petřín, Letná či ostrov Štvanice byly zavrženy, a tak byla zvolena velmi vhodná poloha v Troji. Ta se vyznačuje dostatkem členitého prostoru, který se ukázal jako dobrá volba. Naše ostatní zoologické zahrady byly založeny převážně až v druhé polovině dvacátého století, většina v padesátých letech (Kořínek 1999).

Všechny zoologické zahrady byly v Československé socialistické republice řízeny státem, jejich hlavním problémem byla naprostá izolace, jelikož nebyla možnost vycestování, chyběla odborná literatura a nebyly známé trendy vytváření expozic. I vlastní výstavba byla problémem, nebyly moderní materiály, chyběly stavební kapacity, a tak jedinou možností byly většinou problémové akce „Z“. Architekti, kteří projektovali zoo, neměli

potřebné zkušenosti a neznali principy staveb pro zvířata. Speciální krmné směsi nezbytné pro rozmnožování řady druhů byly nedostupné stejně jako narkotizační zbraně. Problém byl i s dovozem léčiv pro zvířata. V průběhu času byly zoo postupně rekonstruovány a začaly dosahovat skvělých chovatelských úspěchů. Jsme jeden z mála států, který měl čtyřletý studijní obor s maturitou – chovatel cizokrajných zvířat, který lze v pozměněné podobě studovat i dnes (Jiroušek 2005).

3 Poslání zoologických zahrad

Když se dnes kohokoliv a kdekoliv ve vyspělém světě zeptáme, kde najdeme místní zoo, bude nám každý rozumět. Samozřejmě, v dané lokalitě se žádná zoo nacházet ani nemusí, ale samotný pojem zoo je srozumitelným nám všem. Skutečností je, že na světě je téměř tisíc významných zoologických zahrad a jejich roční návštěvnost přesahuje 620 milionů návštěvníků. Lidé navštěvující zoo jsou různého věku, mají různé profese a zájmy a patří k různým sociálním skupinám (Klika 2005).

Zoologická zahrada má zejména čtyři dílčí poslání. Za prvé je to ochrana ohrožených druhů. Spadá sem vedení plemenných knih, dávání ohrožených druhů do podvědomí lidí pořádáním různých besed a kampaní. V neposlední řadě sem spadá také reintrodukce, tedy navrácení zvířat do volné přírody. Druhým dílčím posláním je vzdělávání a osvěta. Už jen při samostatné procházce po zoo a přečtení si některého z informačních panelů se může návštěvník něco nového dozvědět. Zoo navíc pořádá různé přednášky, prohlídky a akce. Dalším posláním zoologické zahrady je zábava a relaxace. Tuto možnost využívají zejména rodiny s dětmi. Zoo nabízí mnoho komentovaných krmení či sledování nacvičených vystoupení chovatelů se zvířaty. V neposlední řadě je jedno z důležitých poslání zoo také věda. V zoo lze pozorovat dosaženou velikost a hmotnost zvířat, dobu březosti i vzorce chování (Pokorná osobní sdělení 2016).

3.1 Ochrana ohrožených druhů

Zoologické zahrady se v průběhu své existence neustále mění. Stejně tak se změnil i okolní svět, který sdílíme s ostatními živočichy. Člověk svou činností poškodil mnoho unikátních přírodních ekosystémů, které poskytovaly domov velkému množství živočichů. Některé z těchto ekosystémů člověk dokonce zcela zničil. V řadě případů se posledním útočištěm těchto živočichů staly právě zoologické zahrady. Záchraným chovům mimo přirozené prostředí druhu, říkáme *ex situ*. Záchrana ohrožených druhů se tak stala snad nejdůležitějším posláním moderní zoologické zahrady (Fokt 2008).

Udržení geneticky kvalitních skupin, které by posloužily k opětovnému rozmnožení ohrožených živočichů, je velmi těžký úkol, který vyžaduje spolupráci odborníků z celého světa. Zoologické zahrady se tak významně podílejí na zastavení procesu vymírání a jejich

význam v podobě genových bank vstupuje do popředí. V první řadě je potřeba předejít příbuzenskému křížení zvířat chovaných v zoologických zahradách, aby nedošlo ke snížení kvality populace. Odborníci ve světových či evropských záchranných programech (EEP) vedou plemenné knihy. Tyto knihy obsahují potřebné informace o původu všech jedinců daného živočišného druhu, kteří jsou do programu zahrnuti. Zoologické zahrady si pak nepříbuzné jedince, vybrané koordinátory chovů, na základě plemenné knihy navzájem vyměňují. Cílem takového snažení je návrat živočichů do volné přírody. Tomu však musí předcházet záchrana a ochrana životního prostředí daných živočichů (Fokt 2008).

Dnešní zoologické zahrady si to dobře uvědomují, důkazem je rostoucí účast na programech záchrany druhů *in situ*, tedy přímo v přírodě, v místě původního výskytu (Kůs 2011).

3.2 Vzdělávání

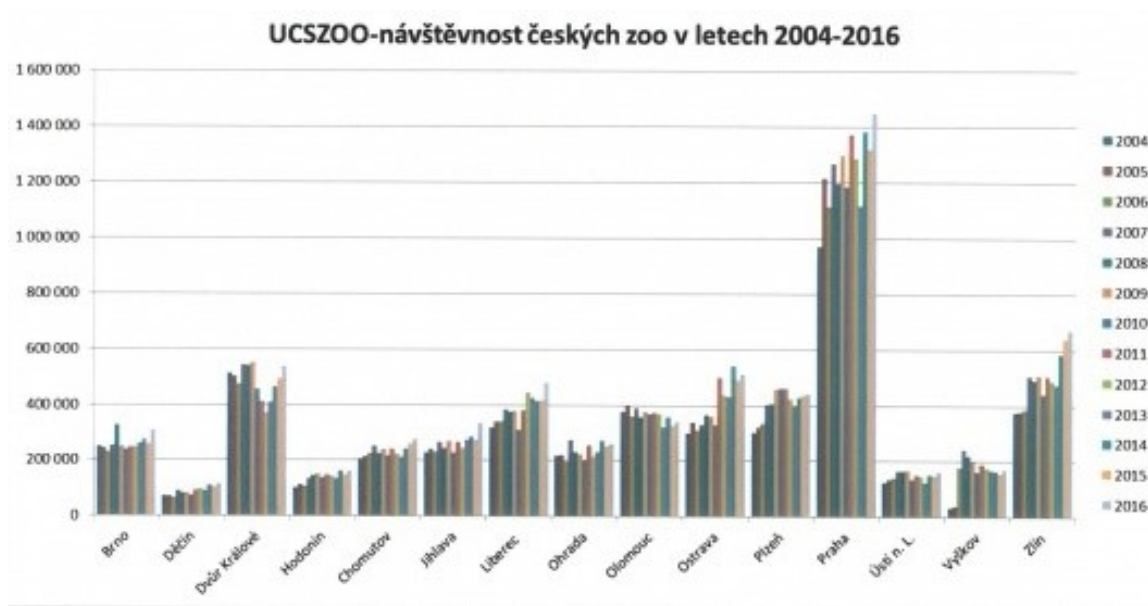
Výchovná činnost zoologických zahrad má dnes mnoho rozmanitých podob od přednášek přes zájmové kroužky pro děti, výstavy a mezinárodní kampaně upozorňující na problematiku ochrany přírody až po rozličné informační systémy v areálech či komentovaná setkání se zvířaty (Fokt 2008).

Podle Unie českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZOO 2016) je vzdělávání široké veřejnosti v otázkách ochrany přírody a šíření zásad trvale udržitelného rozvoje jednou z hlavních funkcí zoologických zahrad. Zoologické zahrady využívají nejen své specifické prostředí, které je v mnoha aspektech velmi atraktivní, ale je to především přítomnost živých zvířat, která působí na návštěvníky obrovským dojmem. V návštěvníkovi, který může vidět, slyšet ale i cítit zvířata, která by mnohdy ve volné přírodě jen těžko alespoň spatřil, probouzí tyto zážitky zájem o přírodu. V každé zoo najdeme mnoho informačních panelů a interaktivních prvků, které zábavnou formou předávají zajímavosti ze světa zvířat. Kromě toho pořádají zoologické zahrady velké množství doprovodných akcí pro veřejnost, komentovaná krmení, křtiny mláďat, osvětové přednášky apod. Pro žáky všech typů škol nabízí zoologické výukové programy, prohlídky, soutěže, besedy a množství dalších aktivit.¹

¹ UCSZOO. Vzdělávání. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/vzdelavani>, [cit. 2017-02-27]

3.3 Zábava a relaxace

Do zoologických zahrad zavítá ročně mnoho návštěvníků (viz graf 1), aby si z nich odnesli nejen nové vědomosti ale i zážitky (Fokt 2008).

Graf 1: UCSZOO – návštěvnost českých zoo v letech 2004–2016. Graf ukazuje návštěvnost českých zoo – členů UCSZOO²

V moderních zoologických zahradách se změnil způsob chovu živočichů tak, aby s nimi návštěvníci mohli během prohlídky navázat co nejužší kontakt. Zastaralé mříže nahrazují vodní či suché příkopy nebo palisády, skleněné panely neomezující výhled do ubikací. Oblíbené se staly i průchozí pavilony s rostlinnou výsadbou a volně se pohybujícími živočichy. Moderní zoo poskytne návštěvníkovi tedy nejen možnost odpočinku a zábavy, ale zároveň přiměje k pozitivnímu vztahu k přírodě. Každý, kdo projde zoologickou zahradou, si tak může odpočinout od stresů každodenního života, ale zároveň se může dozvědět i mnoho zajímavého ze života tvorů celé naší planety (Fokt 2008).

3.4 Věda

Zoologické zahrady jsou velmi důležité také pro vědce mnoha oborů. U řady živočichů totiž umožňují pozorování takových životních projevů, které v přírodě probíhají skrytě. Díky možnosti pozorování živočichů v zoo odborníci rozplétají záhady životních zvyků

² UCSZOO. Návštěvnost českých zoo v letech 2004–2016. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/images/stories/ceske-zoo.jpg>, [cit. 2017-02-28]

mnoha ohrožených zvířat. Získané poznatky pak využívají k jejich úspěšným odchovům (Fokt 2008).

Díky chovu zvířat v zajetí jsme také schopni nalézt odpovědi na mnoho otázek, které souvisejí se změnami životního prostředí, tedy přirozených podmínek volně žijících zvířat. Zoologické zahrady jsou v tomto směru nezastupitelné, jelikož naleznout odpovědi na tyto otázky ve volné přírodě je velmi těžké, někdy i nemožné. Jde o pozorování rodičovské péče, březosti, vývoje mláďat. Navíc je zásah do života zvířete, díky moderním zoologickým zahradám, minimální. Chemickým vyšetřením trusu se dají například zjistit údaje o jednotlivých fázích rozmnožování (zoodvurkralove.cz).

3.5 Odborné organizace sdružující zoologické zahrady

UCSZOO – *Unie českých a slovenských zoologických zahrad*. Organizace sdružuje 15 českých a 4 slovenské zoologické zahrady. Právě těmito patnácti českými zahradami se zabývá tato práce.

WAZA – *The World Association of Zoos and Aquariums* neboli *Mezinárodní asociace zoologických zahrad a akvárií* je zastřešující organizací sdružující zoologické zahrady a akvária na celém světě (zoopraha.cz).

EAZA – *European Association of Zoos and Aquaria* neboli *Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií* sdružuje instituce z celé Evropy, působí však i na celosvětové úrovni. Jejimi členy jsou především zoologické zahrady a akvária, ale v menší míře mezi nimi najdeme i další chovatelské a ochránářské instituce (zoopraha.cz).

EEP – (*Europäisches Erhaltungs Program*) – *Evropský záchranný program ohrožených druhů* je společný projekt evropských zoologických zahrad, jehož podstatou je spolupráce při chovu některých ohrožených druhů zvířat. Snahou programu je zajistit příslušným druhům dlouhodobé přežití v lidské péči. Jeho činnost zajišťuje Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií – EAZA (Anděrová & Janochová 2014)

IZE – *International Zoo Educators Association* neboli *Mezinárodní asociace vzdělávacích pracovníků v zoo*. Hlavním cílem členů asociace je vzdělávání návštěvníků zoologických zahrad za pomoci nejrůznějších způsobů a forem (www.zoousti.cz).

Species360 (dříve ISIS) – *Mezinárodní systém registrace živočišných druhů*. Jedná se o databázi zvířat v chovatelských zařízeních celého světa. O každém zvířeti se evidují chovatelské údaje jako je třeba datum a místo narození, matka a otec mláděte atd. Díky těmto údajům předejdou chovatelé příbuzenskému křížení, mohou si ověřit původ daného zvířete i na základě dostupných informací vybrat do dané zoo to nejvhodnější zvíře (zoozlin.eu).

ITG – *International Takhi Group* je organizace, která se nejen se Zoo Praha podílí na reintrodukcii koní Převalského.

EARAZA – *Euroasijská regionální asociace zoo a akvárií* byla založena v roce 1994. V současné době sdružuje 84 členů z Evropy a Asie. Činnost asociace spočívá především v podpoře výměny zvířat mezi členskými zahradami, koordinaci reintrodukčních programů, zastupování zájmů členů v mezinárodních organizacích, publikační činnosti a výměně informací mezi členy (zoodvurkralove.cz).

IUCN – *Mezinárodní unie na ochranu přírody* je jedna z nejsilnějších a nejvýznamnějších mezinárodních organizací pro ochranu přírody a přírodních zdrojů ve světovém měřítku. Mezi velmi známé výstupy činnosti této organizace patří např. Červené knihy ohrožené fauny a flory světa (mzp.cz).

4 Význam exkurze do zoologické zahrady

Exkurze je jedna z organizačních forem vyučování, která se realizuje v mimoškolním prostředí (Skalková 1999, s. 216). V angloamerické literatuře je pod pojmem *excursion* obvykle představována výuka v neznámých oblastech či prostředí úzeji zaměřená na aktivní studium vybraných jevů a procesů (Řezníčková 2008, s. 182).

Pedagogický slovník tuto definici rozšiřuje. Podle Průchy (2009) je exkurze skupinovou návštěvou významného nebo zajímavého místa či zařízení, která má především poznávací cíl. Jde o jednu z organizačních forem výuky, která se koná v mimoškolním prostředí a má přímý vztah k obsahu vyučování; ilustruje, doplňuje a rozšiřuje zkušenosti žáků.

Podle Skalkové (1999, s. 216) význam exkurzí s modernizací vyučování neustále vzrůstá.

Exkurze do zoologické zahrady může mít různé cíle: podpořit názornost vyučování, prohloubit přírodovědné znalosti žáků, ukázat praktický význam osvojovaných poznatků a jejich využití. Exkurze může dokonce i posílit motivaci, zájem a předprofesionální orientaci žáků (Skalková 1999).

Podle Pavlasové (2013, s. 26, 27) lze exkurze využít buď jako motivační (před začátkem určité části učiva), nebo závěrečné (shrnují vědomosti žáků, které mohou aplikovat přímo v terénu, doplňují a prohlubují poznatky a dovednosti), nebo průvodní (jsou zařazené v průběhu probírání některého tématu).

Zoologické zahrady nabízejí mnoho vzdělávacích aktivit, jež jsou v bakalářské práci blíže představeny. Učitel si však nemusí vybrat z nabídky programů, ale využít zoologickou zahradu k naplánování zcela vlastní exkurze.

Skalková (1999) uvádí, že didaktická účinnost exkurze závisí do značné míry na její důkladné a promyšlené přípravě. Exkurzi rozděluje do třech následujících fází.

1. *Přípravná fáze.* V této fázi je na učiteli, aby si ujasnil cíl a úkoly exkurze. Učitel by se měl předem seznámit s místem exkurze, pokud je to potřeba, měl by si přečíst i doporučenou literaturu, popřípadě pohovořit s odborníky. Následně by si měl promyslet vlastní postup při exkurzi. Exkurze může mít *orientační charakter* (ukáže žákům rozsáhlé možnosti využití zoologické zahrady). Naopak *exkurze*

s intenzivním charakterem, mají za cíl poskytnout hlubší specializované poznání (vhodné pro odborné školy, gymnázia, semináře atp.). V přípravné fázi exkurze učitel předběžně seznámí žáky s jejím obsahem, upozorní předem na významné jevy, které na žáky při exkurzi čekají. Je dobré, aby žáci měli osvojené některé techniky pozorování ještě před samotnou exkurzí (psaní zápisu, provádění náčrtků, práce s dalekohledem atp.).

2. *Vlastní provedení exkurze*. Tato fáze klade značné nároky na metodický postup učitele. Učitel kladením otázek či vysvětlováním soustřeďuje pozornost žáků na vnímání podstatných jevů, vede k jejich analýze, chápání vztahů a snaží se, aby došlo ke spojení názorných ukázek s dosavadními poznatky a zkušenostmi.
3. *Fáze zhodnocení a využití exkurze*. Třetí fáze bývá obvykle realizovaná až ve třídě. Žákům se připomenou nové poznatky, které získali během exkurze a jsou uvedeny do širších souvislostí. Žáci zpracovávají své materiály získané na exkurzi, popřípadě mohou vytvořit i jakoukoliv výstavu atp.

5 Zoologické zahrady v České republice a jejich vzdělávací aktivity

Zoologické zahrady si pro děti různého věku vypracovaly vlastní nabídku výukových programů. Tyto programy mohou doplnit hodiny prvouky, přírodopisu, biologie, ekologie, zeměpisu či obohatit přírodovědně zaměřené kroužky a semináře. Programy bývají většinou interaktivní a často je doplňují zajímavé pomůcky, se kterými mohou žáci pracovat. Výukové programy jsou vypracovány na míru věku dětí. Některé zoo pořádají i semináře pro učitele, na kterých prezentují možnosti spolupráce školy a zoo.³

V této kapitole je uvedena krátká charakteristika vybraných českých zoologických zahrad (členů UCSZOO, abecedně řazeno) a popis jejich vzdělávacích aktivit.

5.1 Zoo Brno a stanice zájmových činností

Tabulka 1: Základní přehled údajů Zoo Brno. (čerpáno z UCSZOO 2016)

Adresa	U Zoologické zahrady 46 635 00 Brno	
Web	www.zoobrno.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	41,3 ha / 25 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	274 / 1407	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EARAZA, WAZA, EAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	257 990 (z toho 124 448 dětí)	
Otevření	1953	

Programy pro školy

V roce 2015 proběhlo v brněnské zoo 88 výukových programů, kterých se zúčastnilo celkem 2496 žáků. Společně se samoobslužnými listy (ty slouží k samostatné práci žáků v zoo, za doprovodu svého učitele a bez přítomnosti průvodce zoo) a naučnou stezkou, využilo vzdělávacích programů 4131 žáků (UCSZOO 2016).

Zoologická zahrada v Brně nabízí školám vzdělávací aktivity jako jsou výukové programy, exkurze a pořádá výtvarné a literární soutěže. Pro děti a mládež dále zoo nabízí příměstské

³ UCSZOO. Výukové programy pro školy. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/vzdelavani/vyukove-programy-pro-skoly>, [cit. 2017-02-28]

tábory, stanici mladých přírodovědců nebo nízkoprahový klub. Každý výukový program je rozdělen do dvou částí a jeho celková délka je cca dvě vyučovací hodiny. První část probíhá ve správní budově zoo – ve výukovém sále. Zde probíhá výuka s ukázkou některého z kontaktních zvířat nebo přírodnin a zodpovídání dotazů žáků. Druhá část probíhá po areálu zoo. Žáci s průvodcem pozorují vybrané druhy zvířat, které se vztahují k probranému tématu (zoobrno.cz).

Cena vstupného pro děti je 65 korun, pedagogický doprovod má vstup zdarma. Stanice mladých přírodovědců je pro děti a mládež od 5 do 18 let. Stanice využívá prostoru zahrady jako takové a společně s výchovně-vzdělávacími metodami se zabývá různými přírodovědnými aktivitami. Nízkoprahový klub je součástí Stanice mladých přírodovědců a je otevřen všem sociálně znevýhodněným dětem. Tento projekt je realizován v rámci Městského programu prevence kriminality v Brně. Cílem klubu je aktivní a smysluplné využívání volného času dětí a mládeže od 8 do 18 let (zoobrno.cz).

Výukové programy pro MŠ a 1. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoobrno.cz)

U nás na dvorečku – program seznamuje děti s domácími zvířaty. Dozví se jak a proč byla zvířata domestikována a jaké jsou vhodné podmínky pro jejich chov.

Stopujeme zvířátka – program se zabývá savci žijícími v České republice. Žáci se naučí poznat zvířata nejen na obrázku, ale i podle stop či hlasu. Během programu si žáci mohou prohlédnout i sáhnout na parohy, lebky a srst našich savců. Ve druhé části programu se pozorují vybraní savci přímo v areálu zoo.

Výukové programy pro 1. a 2. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoobrno.cz)

Zvířata v ohrožení – představení těch nejohroženějších druhů napříč kontinenty. Žáci se dozví, co konkrétní druhy ohrožuje i jakou roli v jejich ochraně hraje zoologická zahrada. Během programu se pracuje s mapou, spolupracuje ve skupině a přímo v zoo dojde k představení vybraných ohrožených druhů.

Význam zoo – program seznamuje žáky s posláním moderních zoo, jejich funkcí, naplní jejich činnosti a vysvětlí, proč je dobré je podporovat.

Výprava do Afriky – děti se během tohoto programu setkají se známými i méně známými savci a ptáky Afriky, dozví se základní informace o jejich způsobu života a poznají příčiny

jejich ohrožení. Během programu si žáci mohou prohlédnout i sáhnout na rohy, lebky a srst afrických zvířat.

Od rovníku k pólu – žáci se seznámí s faunou a flórou různých podnebných pásů, s adaptacemi živočichů na různé podnebné podmínky a zjistí hlavní příčiny ohrožení zvířat v různých oblastech světa. I u tohoto programu mají žáci možnost prohlédnout si a osahat různé přírodniny jako jsou lebky, parohy nebo srst.

Výukové programy pro 2. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoobrno.cz)

Pochybné suvenýry aneb zločiny v divočině – program prostřednictvím zážitkových aktivit seznamuje s úmluvou CITES (Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy), odhaluje praktiky pytláků a pašeráků a ukazuje jakou roli hrají v obchodu se zvířaty turisté.

Prales na talíři – žáci během programu poznají význam tropických deštných lesů, uvědomí si problémy indonéské oblasti, které jsou důsledkem zakládání plantáží palmy olejné a zamyslí se nad svým spotřebitelským způsobu života.

Tygří skály – poutavou formou žáci poznají expozici Tygřích skal. Seznámí se s velkými kočkovitými šelmami a nahlédnou do zajímavých momentů jejich života.

Kdo to tady zpívá? – výukový program se zabývá třídou ptáci, a to pomocí přírodnin i zástupců této třídy žijících v Zoo Brno. Žáci během skupinové práce sami určují některé ze zajímavých přírodnin (vejce, peří). Pokud je program realizován v jarních měsících, učí se žáci poznávat nejnámější druhy ptáků podle jejich zpěvu přímo v areálu zoo.

Čím se žíví? – program seznamuje žáky se způsobem krmení zvířat chovaných v brněnské zoo a také vysvětluje, proč je v zoo zakázáno zvířata krmit.

Výukové programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ (čerpáno ze zoobrno.cz)

Naši savci – bližší seznámení především se savci žijícími na našem území. Během výukového programu se žáci dozví, do kterých řádů se savci žijící v ČR dělí a jak se tyto řády liší. Ve skupinách si určí vybrané přírodniny (lebky, parohy, stopy, srst).

Etologie – seznamuje žáky se základními pojmy nauky o chování zvířat, s chováním zvířat v přírodě a v zoologických zahradách. Program je doplněn o etologické pozorování v areálu zoo.

Beringie – výukový program seznamuje s živočichy, přírodními podmínkami i původními obyvateli oblasti Beringova průlivu. Žáci poznají expozici vlků arktických, bobrů kanadských, ledních medvědů, medvědů kamčatských, sobů polárních i rosomáků sibiřských.

Jsou nám opravdu podobné? – exkurze ukazuje typické vlastnosti primátů, popisuje, kde a jak žijí, co je ohrožuje a seznamuje s možnostmi jejich ochrany. Žáci se také dozví, na jaké podskupiny se primáti dělí a jak se tyto skupiny navzájem liší.

Kampaň EAZA Od pólu k pólu 2013-15 – výukový program se zabývá kampaní kterou vyhlásila v roce 2013 Evropská asociace zoologických zahrad. Žáci se seznámí s faunou polárních oblastí a jejich ochranou.

5.2 Zoologická zahrada Děčín

Tabulka 2: Základní přehled údajů Zoo Děčín. (čerpáno z UCSZOO 2016)

Adresa	Žižkova 1286/15 405 02 Děčín 4	
Web	www.zoodecin.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	6 ha / 5 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	159 / 418	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, WAZA, EAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	103 007 (z toho 30 125 dětí)	
Otevření	1949	

Programy pro školy

Zoo Děčín disponuje moderní učebnou Zooškoly, což je středisko environmentální výchovy v zoo. Od jejího otevření v roce 2006 se jejích programů zúčastnilo několik tisíc dětí. Zooškola nabízí dětem netradiční zážitky, nahlédnutí do tajů zvířecí říše a zároveň obohacuje o znalosti a informace, které doplní nebo rozšíří osnovy probíraného učiva ve školách. Zoo Děčín nabízí výukově-zážitkové programy pro školky, školy i ústavy sociální péče a další kolektivy. Programy jsou vhodné pro 5–25 (max. 30) dětí a vedou je lektoři Zooškoly. Vstupné včetně programu činí 60 Kč, jeden pedagog má na 15 dětí vstup zdarma (zoodecin.cz).

V roce 2015 obsahovala stálá nabídka děčínské zoo 20 různých specifických programů. Kromě těchto celoročních měla Zooškola v nabídce i řadu speciálních a časově omezených. Za rok 2015 využilo jejích služeb 3047 osob. Ve stejném roce pracovaly více jak tři desítky dětí v zájmových klubech a kroužcích. Jejich náplní je vzdělávání v oblasti biologie, práce se zvířaty, rozvoj kladného vztahu k přírodě, výlety a exkurze (UCSZOO 2016).

Výukové programy pro MŠ (čerpáno ze zoodecin.cz)

Programy trvají cca 1 hodinu.

Vyprávění žabiho prince – během programu se děti seznámí se životem ve vodě a u vody i se stádií vývoje žab, vše probíhá hravou a srozumitelnou formou za pomoci obrázků. Program obsahuje i hru na žáby, pohádku a poslech hlasových projevů žab.

Dobrodružství papouška Artura – děti poznají jaká zvířata jsou typická pro různé biotopy. Součástí programu je ukázka vybraných kontaktních zvířat, poznávání přírodnin a poslech nahrávek se zvuky zvířat.

S oslíkem za zvířátky – procházka po části zoo během které plní děti různé úkoly, dozví se bližší informace o některých zvířatech zoo, poznají některé přírodniny a pohladí si vybraná kontaktní zvířata. Skupinu celou dobu po zoo provází kromě lektora i živý oslík.

Výukové programy ZŠ a SŠ (čerpáno ze zoodecin.cz)

Domácí zvířata v zoo (vhodné pro 1.- 2. tř., 120 minut) – seznámení se zástupci domácích i dalších zvířat v zoo během pohádkového příběhu. Ukázka kontaktních zvířat.

Zvířata a jejich mláďata (vhodné pro 1.-2. tř., 60 minut) – program o životě ve zvířecích rodinách, poslech zvukových nahrávek, po vyluštění tajenky přijde překvapení v podobě kontaktního zvířete.

Lesní zvířátka (vhodné pro 1.-2. tř., 120 minut) – v rámci programu je dětem vysvětlován význam lesa a jeho obyvatel. Děti se naučí poznávat také přírodniny. Proběhne ukázka zvukových projevů, nechybí ani ukázka kontaktního zvířete.

Na lovu s rysy a vlky (vhodné pro 2.-4. tř., 120 minut) – hravý program zaměřený na zajímavosti ze života těchto šelem (i dalších zvířat) obsahuje procházku částí zoo i poznávání přírodnin.

Stopy zvířat (pro 3.-5. tř., 60 minut) – při programu poznávají děti některé druhy stop, poslouchají zvukové nahrávky, poznávají přírodniny a pracují s pracovními listy. Zahrnuje i setkání s kontaktním zvířetem.

Ptačí stezka (pro 3.-5. tř., 120 minut) – přibližuje dětem rozmanitou skupinu ptáků a ukazuje některé zajímavosti z jejich života. Žáci vyplňují pracovní listy, poznávají přírodniny a poslouchají zvukové nahrávky.

Rekordmani světa zvířat (pro 3.-6. tř., 120 minut) – prohlídka plná zajímavostí. Děti při exkurzi poznají např. nejmenší ovečku na světě, největší kočkovitou šelmu Evropy, největšího zástupce hlodavců atd. Setkání s kontaktním zvířetem.

Ekologie (pro 3.-6. tř., 120 minut-včetně půlhodinového filmu) – seznámení s pojmem ekologie, ochranou životního prostředí a ohrožených druhů, tříděním odpadu a jeho recyklací.

Mezi vlky (pro 5.-6. tř., 60 minut) – program seznamuje se životem vlků, způsobem jejich lovu a uspořádáním ve smečce. K dispozici jsou ukázky přírodnin a zvukové nahrávky.

Putování po Národním parku České Švýcarsko (pro 4.-5. tř., 120 minut) – přiblíží téma ochrany přírody, seznámí s našimi národními parky a zvířaty žijícími v nich. Žáci vyplňují pracovní listy. Následuje komentovaná prohlídka expozice Českosaského Švýcarska.

Putování po Národním parku České Švýcarsko (pro 6.-8. tř., 120 minut) – žáci v hlavní části programu, při exkurzi expozicí zoo, aktivně vyhledávají informace nejen o fauně NP České Švýcarsko. Ve skupinách plní úkoly zadané lektorem. V učebně pak shrnou získané informace formou prezentace.

Patenty a vynálezy přírody (pro 6.-9. tř., 120 minut) – zamyšlení nad výbavou jednotlivých zvířat a nad jejich schopnostmi. Vyplňování pracovních listů.

Ohrožená zvířata (pro 7.-9. tř., 60 minut) – diskuzní program o právech zvířat, úloze záchranných programů, poslání a funkci zoologické zahrady a o některých ohrožených zvířatech ze Zoo Děčín. Jeden ze zástupců ohrožených zvířat dělá dětem při diskuzi společnost.

Abeceda zvířat (pro 3.-9. tř. ZŠ a SŠ) – výukový program prověřuje znalosti formou soutěže. Žáci si připomenou některé známé druhy živočichů, ale naučí se i něco nového o těch neznámých. Nebude chybět ani setkání s kontaktním zvířetem. Program je časově flexibilní, doporučená délka pro mladší děti je 1 hodina, pro starší 2 hodiny.

Světlem obojživelníků (pro 2. stupeň ZŠ a SŠ, program trvá asi 3 hodiny) – výukový program představuje formou přednášky a diskuze třídu obojživelníků, jejich evoluci a vysvětluje osídlení souše prvními obratlovci. Žáci vyplňují pracovní listy.

Zájmové kroužky

Zoo Děčín nabízí také zájmové kroužky, které jsou vhodné pro děti od 2. do 9. třídy ZŠ, které zajímá příroda a zoologie. Cena kroužku je 2000 korun na rok a zahrnuje celoroční vstup dítěte do zoo zdarma. Náplní zookroužků je péče o domácí i exotická zvířata, pozorování přírody, práce s přírodninami, seznámení se základy zoologie a botaniky, výtvarná činnost, soutěže a výlet. Děti mají možnost navštěvovat také kroužek Péče o zvířata pro začátečníky a pokročilé, kde je na programu chov koní, jezdeckví a základy jízdy na koni (zoodecin.cz)

Letní tábory a prázdninové zooškoly

Zoo Děčín pořádala o prázdninách Noc v zoo pro děti. Šlo o večerní program, při kterém proběhlo krmení vybraných zvířat, komentovaná prohlídka areálu, hry, soutěže, čtení příběhů o zvířatech a opékaly se buřty na ohni. Po přenocování ve stanech v areálu zoo byl na radě krátký ranní program včetně zajištění stravy a hygieny. Akce proběhla během léta dvakrát a zúčastnilo se jí 28 dětí (UCSZOO 2016).

5.3 Zoo Dvůr Králové nad Labem

Tabulka 3: Základní přehled údajů Zoo Dvůr Králové nad Labem (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Štefánikova 1029, 544 01 Dvůr Králové nad Labem	
Web	www.zoodvurkralove.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	94 ha / 70 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	327 / 2180	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EAZA, EARAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	494 057 (z toho 166 695 dětí)	
Otevření	1946	

Programy pro školy

V roce 2015 bylo v Zoo Dvůr Králové nad Labem realizováno celkem 670 výukových programů a přednášek, kterých se zúčastnilo 14539 žáků. Lektori zoo se během výukových programů věnovali celkem 233 školním skupinám, tedy 4778 žákům. Zoo nabízí školám 24 vzdělávacích programů, dále pak je zde možnost zakoupení samostatných sad pracovních listů – tyto sady si zakoupilo v roce 2015 celkem 394 školních skupin (UCSZOO 2016).

Výukové programy pro děti ve věku 3-8 let (čerpáno z www.zoodvurkralove.cz)

Následující programy jsou určeny pro nejmladší děti. Během programů děti nejsou zatěžovány složitými informacemi, spíše zvířata pozorují a na některá si mohou i sáhnout. Programy probíhají od pondělí do pátku vždy v 9.30 a v 11.00 hodin. Prvních 60 minut probíhá s lektorem zoo, další hodina je vyhrazena pro samostatnou práci s pracovními listy. Výukový program je pro maximálně 25 žáků, jeho cena v sezoně je 175 Kč (do velikosti skupiny se nepočítá učitel). Cena zahrnuje hodinu s lektorem zoo v areálu nebo v učebně, 1 sadu pracovních listů (psací potřeby s sebou) a autorské řešení k pracovním listům.

Kontaktní zvířata – během programu dochází k velmi blízkému kontaktu s několika exotickými plazi jako jsou například hadi, ještěři a želvy.

Exotická zvířata – poznávání exotických druhů (žiraf, gepardů, slonů a lidoopů) přímo u jejich expozic.

Domácí zvířata – prezentace v sále a návštěva dětské zoo. Program je o našich i exotických domácích zvířatech.

Výukové programy pro děti ve věku 9-14 let (čerpáno z www.zoodvurkralove.cz)

Během následujících programů se žáci podrobněji seznamují s daným druhem zvířat. Začátek programů, cena, délka i kapacita je stejná jako u programů pro děti ve věku 3-8 let.

Žirafa – představení nejvyššího zvířete světa i jeho příbuzné – okapi.

Nosorožec – v zoo se narodilo již víc jak pět desítek nosorožců, proto nesmí chybět ani výukový program výhradně o nich a o problému jejich vybíjení.

Slon – zajímavosti o jednotlivých druzích slonů, o jejich životě a ohrožení.

Fascinující svět hmyzu – program se odehrává v pavilonu, spolu s kontaktními zvířaty. Žáci si sáhnou na strašilku, pakobylku nebo zlatohlávka a dozví se i o dalších členovcích (např. mnohonožkách a pavoucích).

Lidoopi – program o životě a chování lidoopů. Pozorování šimpanze, gorily a orangutanů.

Šelmy – o afrických druzích šelem a jejich roli v přírodě.

Ptáci – poznávání afrických druhů ptáků v zoo. Zajímavosti ze života ptáků, jejich vývoj a anatomické zvláštnosti.

Plazi – o podivuhodném způsobu života plazů a jejich adaptacích na různá prostředí. Ukázka živých plazů.

Exotická zvířata – (již zmíněno výše)

Ohrožené druhy zvířat – o ohrožených druzích zvířat a evropských záchranných programech.

Pochybné suvenýry – program probíhá v sále a pouze mimo návštěvnickou sezónu. Interaktivní formou vysvětluje význam úmluvy CITES.

Prales na talíři – o dopadech zvýšené produkce palmového oleje nejen na deštné pralesy, ale i na spotřebitele. Program probíhá v sále a pouze mimo návštěvnickou sezónu.

Výukové programy pro děti ve věku 12-18 let (čerpáno z www.zoodvurkralove.cz)

Programy pro tuto věkovou kategorii se zaměřují na jednotlivé ekosystémy a chování zvířat v nich. Průběh a cena programu zůstává stejná jako u předchozích kategorií.

Mezi vhodné programy pro tuto věkovou kategorii, které jsou již zmíněny výše patří program **Exotická zvířata**, **Ohrožené druhy zvířat**, **Pochybné suvenýry** a **Prales na talíři**.

Vývoj života na Zemi – vývoj přírody od prvohor po čtvrtohory očima Zdeňka Buriana.

Tropický deštný prales – výukový program o ekosystémech tropických deštných lesů, které překypují životem a jejich ochraně.

Savana – o africké savaně, jejich obyvatelích a zákonitostech.

Poušť – o pestrém životě v prostředí písku, slunce, větru a teplotních extrémů.

Korálový útes – poznání pestrobarevných obyvatelů korálových útesů a tropických moří.

Tropické řeky a mokřady – o životě v meandrech tropických řek, jejich okolí a tropických mokřadech.

Zoologické karty – přiřazování karet s popisem zvířete ke správnému obrázku a vědomostní kvíz.

Etologie – chování zvířat – pozorování zvířat při exkurzi po zoo nebo během prezentace v sále.

Zájmové kroužky

V roce 2015 nabídla zoo dětem jeden zájmový kroužek, který se konal pravidelně, každou středu od 14.30 do 16.00 hodin. Účastnilo se ho 18 dětí (UCSZOO 2016).

Kroužek dává dětem možnost poznávat zvířata chovaná v zoo a aktivně sledovat změny v průběhu celého roku. Na Darwinově stanici, která slouží jako chovatelské zázemí pro kontaktní zvířata a učební prostor pro výuku některých programů, se děti učí pečovat o zvířata a sbírají zkušenosti s chováním jednotlivých druhů. Díky kroužku absolvovaly děti řadu exkurzí do zákulisí zoo, soutěží a kvízů (Zoo Dvůr Králové, Výroční zpráva 2015).

5.4 Jihočeská zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou

Tabulka 4: Základní přehled údajů Zoo Hluboká nad Vltavou (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Ohrada 417 373 41 Hluboká nad Vltavou	
Web	www.zoohluboka.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	6 ha / 4,8 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	361 / 2215	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EAZA, EARAZA, WAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	251 860 (z toho 116 544 dětí)	
Otevření	1939	

Programy pro školy

Zoo v roce 2015 nabízela celkem 21 vzdělávacích programů. Nejnavštěvovanějšími byly tradičně setkání se živými hady (celkem proběhlo 71 lekcí). Celkem bylo v daném roce realizováno 225 vzdělávacích programů (UCSZOO 2016).

Nabízené programy probíhají ve Vzdělávacím centru přímo v areálu zoo a jsou kapacitně omezeny pro max. 30 dětí. Délka vzdělávacího programu je 45-60 minut a je již zahrnut v ceně vstupného. Program je nutno ale objednat předem. V rámci jednoho vstupu do zoo lze využít pouze jeden program. Pro skupinu z MŠ nad 10 dětí je vstupné 40 Kč/osoba. Pro kolektiv ZŠ nad 10 žáků je vstupné 60 Kč/osoba. Jeden pedagog má vstup na každých 10 dětí zdarma (zoohluboka.cz).

Výukové programy pro MŠ a 1. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoohluboka.cz)

Kamarádi ze zoo – do MŠ a 1.-3. tříd ZŠ v Jihočeském kraji přijedou lektoři spolu s kontaktními zvířaty. Program je za dobrovolný příspěvek na zvířata v zoo.

Aj ta krajta! – během programu se děti dozví proč had vyplazuje jazyk, svléká kůži, jestli slyší. Naučí se rozeznat hady naší přírody a nechybí ukázka živých hadů.

Cesta do Afriky – povídání o zajímavých zvířatech žijící v Africe, některá z nich lze vidět i v místní zoo. Při příznivém počasí může program probíhat přímo v africké expozici.

Co to kuňká u nás v tůňkách? – děti se doví, kdo žije v našich tůňkách a okolo nich, poznají rozdíl mezi žábou, pulcem i čolkem.

Lesní pohádka – děti si společně zahrají pohádku o zvířátkách, která žijí v lese. Smyslem pohádky je uvědomění si, že každý tvor má v přírodě své místo, i když se může zdát, že jen škodí.

Medvědí dobrodružství – kde žije medvěd, co jí, jak vypadá jeho doupě, proč v zimě spí? To vše se během programu děti dozví o medvědu hnědém.

O Vydrýskovi – během programu jsou zodpovězeny otázky jako například, proč nevdí vydře ledová voda, co jí a kde spí, co vše ve vodě dokáže nebo jak je k životu v ní přizpůsobena.

Podle nosa poznáš kosa – porovnání zobáků různých druhů ptáků a jejich využití.

Šelmoviny – program o rysech a dalších šelmách nejen z naší přírody.

Tajemství sovy Hedviky – program o sovách doprovázený Hedvikou (puštíkem obecným).

Zvířátka na statku – program o domestikaci zvířat.

Život na louce – o drobných živočiších, které můžeme pozorovat na louce. Děti si zahrají hru na včeličky a motýlky.

Výukové programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ (čerpáno ze zoohluboka.cz)

Upír nebo netopýr? – odkrytí různých netopýřích záhad. Kde žijí a jsou potřeba chránit? A jsou upíři skuteční?

Medvědi – představení medvěda hnědého jako naší vzácné šelmy, dalších druhů medvědů a vysvětlení vztahu mezi lidmi a medvědy.

Moudrá sova – program o anatomických a fyziologických zvláštlostech sov, opět za doprovodu puštíka obecného.

Na pytlácké stezce – co je to CITES, Červená kniha, co si můžeme přivést jako suvenýr a co ne? Povídání o zániku druhů naší vinou.

Nebojte se hadů – přímý kontakt s živými hady, povídání o zajímavostech z jejich světa.

Ohrožená vydra – povídání o vydrách, o jejich ohrožení a ochraně.

Šelmy – jaký je rys lovec, jak je k lovu přizpůsobený a jak si vybírá kořist? A co ostatní šelmy?

Vyhubená zvířata – jaká byla dnes už vyhubená zvířata a jakou roli hrál v jejich vyhubení člověk?

Výprava do Afriky – rozšířená nadstavba programu Cesta do Afriky určena starším žákům.

Ze života ptáků – program o životě ptáků, získávání potravy a ochraně před predátory.

Naši obojživelníci – program objasňuje rozdíl mezi ocasatými obojživelníky a žábami, žáci se naučí poznat některé žáby dle hlasu a dozví se, jak lze našim obojživelníkům pomoci.

Domácí zvířata – program o domestikaci domácích zvířat.

Zvířata v ohrožení (délka programu je 2 hodiny) – co ohrožuje různé druhy z celého světa a jakou roli v jejich záchraně hraje zoologická zahrada?

Pochybné suvenýry (délka programu je 2 hodiny) – program seznamuje s problematikou nelegálního obchodu se zvířaty, s jejich nekalými praktikami a hledá možnosti, jak se chovat, abychom přispěli k zachování ohrožených druhů. Poukazuje i na roli turistů.

Prales na talíři (délka programu je 2 hodiny) – výukový program představuje tropický deštný prales, ukazuje dopady pěstování palmy olejné na ekosystém, zamýšlí se nad možnostmi řešení tohoto globálního problému.

Zájmové kroužky

Při zoologické zahradě pracuje zookroužek, který je spoluorganizován s Domem dětí a mládeže v Českých Budějovicích. Je určen dětem se zájmem o zoologické zahrady, přírodu a zvířata. Kroužek je rozdělen do tří věkových kategorií pro děti od 5 do 15 let. V roce 2015 ho jednou týdně navštěvovalo 42 dětí. Děti se zde mimo jiné naučí spolupracovat, vyhledávat správné informace, vytvářet projekty a prezentace a nebát se své výtvořiny představit na veřejnosti (UCSZOO 2016).

Letní tábory a prázdninové zooškoly

Celkem se v roce 2015 zúčastnilo všech táborů, které zoo pořádala 104 dětí ve věku 8-12 let. V tomto roce zoo poprvé pořádala o jarních prázdninách týdenní příměstský tábor a v létě dva běhy týdenního příměstského tábora. Kromě nich byly v zoo i dva třídní tábory, zahrnující přespávání v zoo. Na děti čekal vždy pestrý program, vyzkoušely si práci chovatelů, připravovaly hračky pro zvířata, učily se o životě zvířat, která v zoo viděly, formou zábavných her (UCSZOO 2016).

5.5 Zoologická zahrada Hodonín

Zoologická zahrada Hodonín je v rámci UCSZOO nejmenší a nejmladší, vznikla v roce 1977. Předcházela jí zookoutek a úvahy o jeho založení pochází z roku 1972 a už v roce 1973 ho Rada města schválila (www.zoo-hodonin.cz).

Tabulka 5: Základní přehled údajů Zoo Hodonín (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	U Červených domků 3529 695 01 Hodonín	
Web	www.zoo-hodonin.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	8 ha / 5 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	219 / 890	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EAZA, EARAZA, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	147 894 (z toho 50 048 dětí)	
Otevření	1977	

Programy pro školy

V roce 2015 realizovala hodonínská zoo 65 výukových programů s celkovou účastí 1600 osob. Největší zájem projevily mateřské školy, jejichž nejoblíbenější program byl Hledá se Nemo, zaměřený na oceánský život. Mezi další oblíbené programy patřili U nás na statku, Naši chlupatí příbuzní a Tajemství lesních skřítků. U žáků 2. stupně ZŠ a SŠ byl nejžádanějším programem Procházka po kontinentech, dále pak Smrtící setkání a Naši nejbližší příbuzní (UCSZOO 2016).

Kapacita sálu vzdělávacího centra je 30 dětí. Za výukový program zaplatí každý žák 35 korun, pedagogický doprovod má vstup na všechny vzdělávací programy zdarma. Programy z nabídky pro MŠ a ZŠ trvají přibližně 60 minut, programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ trvají okolo 90 minut. Program je vždy přizpůsoben věku dětí a školním osnovám (www.zoo-hodonin.cz).

Výukové programy pro MŠ a ZŠ (čerpáno ze zoo-hodonin.cz)

Korálový útes aneb Nemo se našel – o živých hrdinech pohádkového příběhu, součástí programu je také prohlídka mořských akvárií.

Hrátky se šelmami – program o šelmách lze doplnit 30minutovou procházkou, během které si děti prohlédnou šelmy naživo.

Proč plazi plazí jazyk – během programu nahlédnou děti do světa plazů a spolu s lektorem se pokusí vyvrátit některé mýty o plazech.

U nás na statku – výukový program seznamuje s našimi běžnými hospodářskými zvířaty, děti nakouknou do stájí a chlévů na ostatních kontinentech. Dále pak mají možnost pohladit si živá zvířata.

Za tajemstvím lesních skřítků – seznámení s obyvateli lesa a vysvětlení zásad chování během jeho návštěvy.

O čem sní protinožci – vyprávění australských pověstí o neobvyklých zvířatech a seznámení s přírodou na druhé straně zeměkoule.

Expedice do Afriky – výukový program o Africe jehož součástí je i přímý kontakt s živými zvířaty.

Za polárním kruhem – průzkum polárních oblastí, seznámení nejen s tučňáky a ledními medvědy.

Zvuky noci – program o zvířatech, která můžeme potkat po setmění. S některými z nich se děti v rámci exkurze poznají osobně.

Ferda a ti druzí – umí spolupracovat mravenci? Jak se dorozumívají včely? Program odhaluje tajemství hmyzího světa. Nechybí ani zapojení kontaktních zvířat.

Výukové programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ (čerpáno ze zoo-hodonin.cz)

Mořský svět – program pojednává o tajemství oceánů, manželství klaunů, nepřátelích ježovek nebo smrtelně jedovatých rybách.

Šelmy v ohrožení – o našich nejznámějších šelmách a jejich typickém způsobu života.

Toulání po obou Amerikách – exkurze do kanadských lesů, severoamerických prérií i amazonského pralesa.

Smrtící setkání – program se zaměřuje na poznání jedovatých živočichů nejen v ČR ale i ve světě.

Co žije v Dúbravě – tygra nebo pštrosa pozná každý, ale poznají žáci zvířata, která žijí za humny? Procházka po okolí zoo. Program lze uskutečnit pouze v období od dubna do září.

Od ptáků k dinosaurům – putování do minulosti, které zavede od dnešních ptáků až k jejím předkům.

Vše o primátech aneb ke kořenům – historie vývoje člověka, zajímavosti ze života jednotlivých druhů primátů, vysvětlení enrichmentu.

Jak to bylo, pane Darwine? – program o samotném Darwinovi, o otázkách evoluce a jejích důsledků.

Biodiverzita – program vysvětluje význam druhové rozmanitosti pro život na Zemi, dopad našeho chování na životní prostředí a zaměřuje se na jihovýchodní Asii a přeměnu tropických pralesů na plantáže palmy olejně.

Příběh želvího krunýře – nelegální obchod s živočichy je jednou z nejzávažnějších příčin ohrožení mnoha druhů. Žáci se doví, co stojí za dovozem exotických domácích mazlíčků nebo suvenýrem, který si mohou přivést z dovolené.

Zvířata v ohrožení – program o příčinách a důsledcích ohrožení zvířat ve světě, možnosti jejich ochrany a významu zoologických zahrad. Program trvá tři hodiny a je určen žákům 5.-7. tříd ZŠ.

Indonéská džungle – tropický deštný prales je domovem mnoha vzácných a ohrožených druhů. Povídání o orangutanech, tygrech, místních obyvatelích, rozmanitých kulturách a tradicích.

Africká divočina – přes africkou savanu až do nitra pralesů za domorodými kmeny. Povídání o důležitosti a zároveň obtížnosti ochrany africké přírody.

Zájmové kroužky

V roce 2015 nabízela zoo čtyři zájmové kroužky z nichž tři pořádala ve spolupráci se ZŠ U Červených domků v Hodoníně. Celkem se do nich zapojilo 60 dětí (UCSZOO 2016).

Letní tábory a prázdninové zooškoly

V roce 2015 uspořádala hodonínská zoo pět příměstských táborů, jeden o jarních prázdninách a další čtyři během letních prázdnin. Táborů se celkem zúčastnilo 110 dětí (UCSZOO 2016).

5.6 Zoopark Chomutov

Tabulka 6: Základní přehled údajů Zooparku Chomutov (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Přemyslova 259 430 01 Chomutov	
Web	www.zoopark.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	112 ha / 112 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	165 / 1193	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EAZA, EARAZA, WAZA	
Počet návštěvníků v roce 2015	259 252 (z toho 107 328 dětí)	
Otevření	1975	

Programy pro školy

V roce 2015 Zoopark Chomutov realizoval 51 výukových programů, kterých se zúčastnilo celkem 3034 žáků. Zpestření výuky některým z programů využili zejména mateřské školy a pedagogové prvního stupně. Nejoblíbenější program této skupiny byl program Máme rádi zvířata. Starší žáci měli nejvíce v oblibě program Příroda v ohrožení. Účastníci výukových programů získávali informace zejména o významu zoo, jejich reintrodukčních programech a významu plemenných knih (UCSZOO 2016).

Komentované prohlídky probíhají v areálu Zooparku a Staré Vsi, lze je objednávat celoročně. Výklad může být specializovaný na konkrétní téma (Ohrožené druhy zvířat, Etologie, Savci, Ptáci, Plazi, Kopytníci, Prohlídka Staré Vsi) nebo se může zaměřit na zajímavosti o chovaných zvířatech v Zooparku Chomutov. Prohlídky s průvodcem doprovázené výkladem probíhají formou exkurze po areálu a jsou určeny všem věkovým kategoriím. Průvodce výklad uzpůsobuje zájmu a věku posluchačů. Prohlídka trvá 60–90 minut.

Výukové programy pro MŠ (čerpáno ze zoopark.cz)

Výukové programy pro MŠ trvají 1 hodinu. Cena výukového programu (pro všechny stupně škol) je 30 korun / osoba + vstupné.

Jsem bezobratel – program zaměřený na nejpočetnější skupinu zvířat, na bezobratlé. Zástupce této skupiny si děti prohlédnout zblízka a osahají. Žáci se zaměří také na sociální hmyz a jeho důležitost a zjistí, jak to funguje v mraveništi.

Plazí se plazi? – výukový program zaměřený na skupinu plazů, který zodpoví proč je slepýš ještěrka, zda jsou plazi slizcí a proč chránit místní plazy. Setkání s kontaktním zástupcem plazů.

Máme rádi zvířata – návštěva statku, hlazení a krmení domácích zvířat, vysvětlení pojmu domestikace a ekologického hospodaření. Program lze objednat pouze od března do října.

Krmítko – během programu se děti naučí, která zvířata mohou během zimy potkat a jak jim mohou pomáhat. Program probíhá pouze v období listopad–únor.

Hra ročních období – hraní různých tematických her, vysvětlení změn barvy zvířecí srsti v různých ročních obdobích, změny a opadávání listů stromů na podzim.

Hádej, hádej hádači – program zapojuje všechny smysly dětí. Po hmatu se pokusí poznat hadí svlečku, rozeznat zvířecí zvuky, určit zvíře dle siluet, přijdou do kontaktu se živými zvířaty a přírodninami, které si osahají a očichají.

Kaštanek vypráví – během programu lektor žákům vysvětlí rozdíly mezi listnatými a jehličnatými stromy, jejich důležitost a možnosti ochrany. Žáci se seznámí také se životem stromů od semínka po pařez.

Výukové programy pro 1. stupeň (čerpáno ze zoopark.cz)

Pro 1. stupeň ZŠ jsou vhodné také tyto programy z předešlé nabídky: *Jsem bezobratel*, *Plazí se plazi?*, *Máme rádi zvířata*, *Hra ročních období*, *Hádej, hádej hádači*, *Kaštanek vypráví*. Pro 3.-5. třídu programy trvají 90 minut, pro 1.-2. třídu 60 minut.

Na návštěvě u sociálního hmyzu – proniknutí do společenství sociálního hmyzu.

Ptačí svět – poznávání ptáků žijících u nás dle vzhledu a zpěvu, uvědomění si, co obnáší ptačí život od vylíhnutí se a učení letu, přes stavbu hnízda, po krmení mláďat.

Cesta kolem světa – ukázka rozmanitosti našeho světa, nalezení společných znaků jednotlivých národů, dělení světa na kontinenty a poměr vody v něm.

Jak zatočit s odpady? – žáci si zábavnou formou upevní kladný postoj ke třídění odpadu a recyklaci, také se dozvědí, co se děje s odpadem po vyhození do popelnice.

Tajemství vodních zvířat – program zaměřený na vodní organismy. Jeho součástí je přímý kontakt se zvířaty, která si děti mohou osahat a průzkum terénu.

Výukové programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ (čerpáno ze zoopark.cz)

Délka programů je 90 minut.

Příroda v ohrožení – o ohrožených druzích z celého světa, jejich záchraně a úmluvě CITES.

Biodiverzita je naše! – seznámení s pojmem diverzita, zamyšlení nad jejím významem a přínosem, nad vlastním jednáním a jednáním vůči přírodě.

Letokruhy – program se zaměřuje na životní cykly stromů od semene po pařez a na pochopení jejich významu jak pro ostatní organismy, tak pro člověka.

Ptačí svět – proniknutí do světa ptáků, seznámení s jejich morfologií, etologií, adaptacemi. Poznávání našich zástupců dle vzhledu a hlasu. Součástí programu je setkání s kontaktním ptákem a používání různých přírodnin.

Zaostřeno na plazy – prohlídka terárií, povídání zajímavostí o jednotlivých zástupcích, zaměření na plazi morfologii, adaptace a etologii, seznámení s druhy žijícími v ČR, diskuze o ochraně a ohrožení plazů. Setkání s kontaktním zvířetem.

Poznej savce – program o zajímavostech malých i velkých zástupců savců. V programu se pracuje s přírodninami (lebky, kůže, kopyta).

Svět pod lupou – při výzkumu terénu se žákům dostanou pod lupu nejen bezobratlí žijící v areálu zooparku. Program klade také důraz na ochranu a ohrožení jednotlivých druhů.

Zájmové kroužky

V říjnu 2015 zahájil svou činnost nový zájmový kroužek Země pod lupou. Je určen dětem, které rády zkoumají vše, co Země nabízí. Děti díky poznávání stromů, ptáků, setkávání se zvířaty, pozorování hmyzu a rostlin lépe chápou svět okolo nás a jeho souvislosti (UCSZOO 2016).

Letní tábory a prázdninové zooškoly

Hlavní náplní Ekocentra Zooparku Chomutov byly v roce 2015 příměstské jarní, letní i podzimní ekotábory. Všechny termíny byly plně obsazeny. Celkem se v daném roce zúčastnilo ekotáborů 280 dětí (Zoopark Chomutov, 2016).

5.7 Zoologická zahrada Jihlava

Tabulka 7: Základní přehled údajů Zoo Jihlava (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Březinovy sady 5642/10 586 01 Jihlava 1	
Web	www.zoojihlava.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	8,9 ha / 8,3 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	241 / 1107	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EAZA, WAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	274 645 (z toho 112 083 dětí)	
Otevření	1957	

Vzdělávání se v Zoo Jihlava uskutečňuje jednak v Centru environmentální výchovy PodpoVRCH a jednak v areálu zoo. Hlavní náplní vzdělávacího centra jsou výukové programy pro školy, které v roce 2015 navštívilo 2314 dětí na 113 programech z MŠ a 5948 žáků na 276 programech ze ZŠ a SŠ. V zoo působí také kroužek teraristický, přírodovědný a chovatelský, pony kroužek a zoohrátky se zvířátky pro mladší děti. (UCSZOO 2016).

Výukové programy pro MŠ (čerpáno ze zoojihlava.cz)

Za program pro MŠ společně se vstupem do zoo zaplatí každé dítě 60 Kč, jeden pedagog má na každých 15 dětí vstup zdarma. Minimální počet ve skupině je 10 dětí, maximální počet 30 dětí. Délka programu je 60 minut.

Hrátky se zvířátky – o zvířatech v zoo, v lese a na statku. Povídání o tom, co jedí a kde bydlí.

Hmyzáčci – vzdělávací program o hmyzu, při kterém si děti zahrají na motýlky a některé zástupce hmyzu si prohlédnou zblízka a osahají.

Africké putování – program probíhá v africké části zoo za každého počasí. Zajímavosti nejen o surikatách, žirafách a marabu.

Zoo v krabici I. (délka 60 minut) – zajímavosti o zvířatech chovaných v zoo a výroba zvířecí škrabošky.

Zvířata na dlani – prohlédnutí, očichání a osahání různých přírodních materiálů (lebky, zuby, ptačí vejce, kůže zvířat), seznámení s kontaktními zvířaty.

Putování skřítkem Lesníčka – společně se skřítkem děti přijdou na to, jak roste les a kdo v něm bydlí, naučí se básničku o lese a osahají si jelení parohy a různé lesní plody.

Ptáčci zpěváčci – výukový program o ptácích, ukázka ptačího peří a vejce, poslech ptačího zpěvu.

Výukové programy pro 1. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoojihlava.cz)

Za výukový program společně se vstupem do zoo zaplatí každý žák 75 Kč, program trvá 90 minut. Toto platí i pro 2. stupeň a SŠ. Pro 1. stupeň jsou vhodné i následující rozšířené programy z předešlé nabídky: **Africké putování**, **Ptáčci zpěváčci** a **Zoo v krabici II.** – což je pokračování nejúspěšnějšího programu.

Mazlíčci (1. a 2. třída) – žáci se dozví, jak se starat o své mazlíčky, vybrané druhy si prohlédnou a osahají.

Kde se plazí plazi (1. – 2. třída) – program hravou formou představuje plazy, zahrnuje i ukázkou živých plazů.

Letem PLAZÍM světem (5. třída) – představení jednotlivých plazích řádů, doplněné opět ukázkou živých plazů a různých přírodnin.

Zoo křížem krážem (od 3. třídy) – exkurze po zoo s průvodcem, který dělá zastávky s povídáním u vybraných expozic.

Opičí se opice? (od 3., 4. třída) – výukový program se věnuje opicím, jejich životě a chování.

Cesta kolem světa (od 3., 4. třída) – žáci si zahrají na mořeplavce, kteří při putování po kontinentech poznávají místní zvířata, plodiny, ale i rozdílné jazyky nebo typy písma.

Za Afrikou do zoo (od 3., 4. tř.) – o afrických pouštích, savanách a přizpůsobení zvířat pro život v nich. Úvod exkurze je v centru, následuje povídání u výběhů afrických zvířat.

Voda kolem nás (od 3., 4. třída ZŠ) – program o vodě na Zemi, jejím koloběhu a vodních zvířatech.

Kopýtkem sem, kopýtkem tam (5. třída ZŠ) – o kopytnících, jejich stavbě těla i způsobu života. Žáci si mohou prohlédnout kopyta, rohy i parohy.

Zvířata v ohrožení (5. třída ZŠ) (délka 180 minut) – představení těch nejohroženějších druhů napříč kontinenty. Žáci se dozví, co konkrétní druhy ohrožuje i jakou roli v jejich ochraně hraje zoologická zahrada. Během programu se pracuje s mapou, spolupracuje ve skupině a přímo v zoo dojde k představení vybraných ohrožených druhů.

Tajuplná jeskyně (5. třída ZŠ) – program probíhá v učebně připomínající jeskyni, žáci se dozví, jak jeskyně vzniká a jaké má obyvatele. Dále si zkusí orientaci v prostoru dle sluchu a vyrobí vlastního netopýra.

Život u protinožců (5. třída ZŠ) – program se zaměřuje na vačnatá zvířata a australské ptáky.

Dotkněte se šelmy (5. třída ZŠ) – zajímavosti o vybraných zástupcích, jejich způsobu života a místě výskytu. Žáci mají možnost osahat si jejich lebky, kůže i zuby.

Výukové programy pro 2. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoojihlava.cz)

Šelmy na vlastní oči (6., 7. tř.) – program o šelmách jihlavské zoo.

Hmyzáci a jiné breberky (6., 7. tř.) – o hmyzu a jiných bezobratlých, o jejich stavbě těla, způsobu života i přizpůsobení k prostředí.

Ptačí svět (od 6., 7. třída) – program věnovaný ptákům během kterého žáci pracují s přírodninami (vejce, peří, lebky, zobáky).

Čím žije Asie? (od 6., 7. třída) – seznámení s obyvateli asijského kontinentu.

Etologie aneb Chováme se jako zvířata? (od 8., 9. tř.) – program o nauce o chování zvířat, vysvětlení pojmů i praktické pozorování vybraných druhů zvířat.

Život savců (od 8. a 9. třídy ZŠ) – program věnovaným savcům.

Podivuhodný svět zvířat aneb zvířecí vychtávky (od 8., 9. tř.) – exkurze po zoo se zaměřením na pozorování přizpůsobení zvířat svému prostředí.

Zoo Jihlava má dále v nabídce také programy *Pochybné suvenýry aneb zločiny v divočině*, *Prales na talíři* a *Zvířata v ohrožení*, které jsou již v této práci podrobně popsány u brněnské zoo.

Výukové programy pro SŠ (čerpáno ze zoojihlava.cz)

Co je CITES a obchod s ohroženými druhy zvířat – seznámení se zákony o ochraně živočišných a rostlinných druhů.

Ochrana přírody a krajiny v České republice – o ochraně přírody a krajiny v ČR i ve světě.

Zoo – Noemovy archy dnešní doby – o poslání dnešních moderních zoologických zahrad.

Obojživelníci a plazi České republiky – jejich ekologie a ochrana – přednáška spojená s promítáním fotografií, ukázkou živých obojživelníků a plazů.

Netopýři a kaloni – seznámení s evolucí letu, porovnání ptáků a letounů, povídání o vzniku letu u savců, představení řádu letouni.

Biodiverzita – to jsme my – program o vlivu našeho každodenního života na přírodu.

5.8 Zoologická zahrada Liberec

Tabulka 8: Základní přehled údajů Zoo Liberec. (čerpáno z UCSZOO 2016)

Adresa	Lidové sady 425/1 460 01 Liberec 1	
Web	www.zooliberec.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	14 ha / 12 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	160 / 843	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, WAZA, EAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015 ⁴	416 951 (z toho 111 814 dětí)	
Otevření	1919	

⁴ Jedná se o celkovou návštěvnost Zoo Liberec včetně středisek ARCHA, DIVIZNA a Kulturní a společenské centrum Lidové sady, zoologickou zahradu jako takovou navštívilo 326 979 návštěvníků (UCSZOO 2016).

Vzdělávací programy pořádají v Zoo Liberec lektoři Střediska ekologické výchovy DIVIZNA a pracovníci Centra pro zvířata v nouzi ARCHA (UCSZOO 2016).

Školní permanentky

Zoo Liberec nabízí opět i v tomto roce školní šestiměsíční permanentky za zvýhodněné ceny. Pro MŠ za 1500 Kč, pro ZŠ a SŠ 2000 Kč. Školní permanentka je v rámci školy přenosná, zahrnuje pět vstupů pro školní skupinu max. 30 žáků a jeden průvodcovský program (nikoli však *Zooexpedice*). Vstupné je jinak pro žáky 70 Kč, výukový program pro max. 30 žáků stojí 250 Kč, jeho délka je 1,5 – 2 hodiny (www.zooliberec.cz).

Výukové programy pro MŠ (čerpáno ze zooliberec.cz)

Dobrodružství z poznání – komentovaná prohlídka zoo s cílem poznání chovaných druhů. Děti se učí pomocí různých typů her, nechybí ani písničky a říkadla.

Ptáčci u krmítka – program lze realizovat pouze od listopadu do března, trvá 45 minut, cena pro jedno dítě je 30 Kč (+ vstupné) a kromě MŠ je vhodný i pro 1. třídu ZŠ. Děti se v rámci divadelního představení dozví, proč a čím v zimě přikrmovat ptáky, jaké druhy u krmítka mohou vidět, dokonce si i zazpívají a zasoutěží.

Výukové programy pro ZŠ a SŠ (čerpáno ze zooliberec.cz)

Všechno souvisí se vším – seznámení s biomy a v nich žijícími zvířaty včetně souvislostí mezi nimi a člověkem. Jde o komentovanou prohlídku s průvodcem doplněnou pracovními listy.

Jací jsme – cílem programu je získat maximum informací a vytvořit charakteristiku pozorovaného druhu. Žáci se naučí používat pojmy jako je vrozené chování, instinkt, návyky, enrichment, životní potřeba atp.

Jací jsme – vůdce nebo diktátor – určení rozdílů i podobností chování lidí a zvířat, povídání o nežádoucích jevech, jako je například šikana, vysvětlení pojmů predátor, kořist, agresivita. Děti zjistí, kdo a proč je ve světě zvířat vůdcem a jaké autority uznáváme v lidské společnosti.

Šelmoviny – seznámení se zástupci vybraných druhů šelem a jejich základní charakteristikou, způsobem života a chovem v lidské péči. Součástí programu je pozorování kůží, lebek, chrupu a stop nejrůznějších šelem.

Zooexpedice – výukový program o potravním řetězci využívá zákulisí zoo – přípravu krmiv a badatelnu. Hlavním tématem je náplň moderních zoo a jejich fungování. Mimo exkurze do zákulisí zoo na žáky čeká poznávání a porovnání zbarvení, tvarů, velikostí různých zoozajímavostí (rohy, svlečky, parazité) i sestavování jídelníčku. Maximální počet ve skupině je 15 žáků.

5.9 Zoologická zahrada Olomouc

Tabulka 9: Základní přehled údajů Zoo Olomouc. (čerpáno z UCSZOO 2016)

Adresa	Darwinova 29 Olomouc – Svatý Kopeček 779 00	
Web	www.zoo-olomouc.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	43 ha / 23 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	393 / 1847	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, WAZA, EAZA, IZE, EARAZA, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	325 733 (z toho 120 000 dětí)	
Otevření	1956	

Zoologická zahrada Olomouc nabízí 4 výukové programy vhodné pro MŠ, 6 programů pro 1. stupeň ZŠ, a 8 programů pro 2. stupeň a SŠ, kdy je možné exkurzi do zoo spojit s jinou formou zážitku. V roce 2015 se komentovaných prohlídek a různých výukových programů zúčastnilo celkem 3561 žáků (UCSZOO 2016).

Ve spolupráci s DDM Olomouc se jednou týdně schází zooklub. Kroužek je velmi oblíbený, navštěvuje jej asi 25 dětí ve věku 7-15 let, které se dozví spoustu zajímavostí, hrají různé hry, dostanou se i do zázemí zoo a poznají, jaká je práce ošetřovatelů (Zoo Olomouc, Výroční zpráva 2015).

Programy pro školy

Tabulka 10: Ceník programů pro školy (čerpáno z www.zoo-olomouc.cz)

Vstupné pro školy (od září do června)	40,- Kč/žák
Průvodce v zoo (max. 30 osob)	400,-Kč/hod.
Škola v zoo pro 1. stupeň ZŠ (pracovní sešit a vstup do zoo)	50,- Kč/žák
Škola v zoo pro 2. stupeň ZŠ (pracovní list a vstup do zoo)	45,- Kč/žák
Naučná stezka	300,- Kč
Safarivláček	40,- Kč/žák

Pro MŠ doporučuje zoo sestavit program o celkové délce cca 60 min., pro 1. stupeň ZŠ cca 60-90 min. a pro 2. stupeň ZŠ a SŠ na cca 90-120 min. Program lze sestavit z následující nabídky.

Komentovaná prohlídka – vysvětlí funkce zoo a přiblíží zvířata chovaná v ní. Časová náročnost cca 30-90 min.

Dotyková zoo – sbírka exponátů, kterou si mohou žáci osahat, doplněna výkladem a soutěžemi. Časová náročnost cca 15-30 min.

Setkání s kontaktním zvířetem – setkání se zvířetem bez bariér, doplňuje odborný výklad. Časová náročnost cca 15-30 min.

Komentované krmení – z čeho se skládají krmné dávky, co zvířatům chutná a další zajímavosti se žáci dozví při krmení vybraného zvířecího druhu. Časová náročnost cca 15 min.

Safarivláček – vláček projede prakticky celou zahradou i místy, kam běžný návštěvník přístup nemá. Základní přehled o chovaných zvířatech žáci získají díky mluvenému komentáři. Časová náročnost cca 25 min.

Naučná stezka – zajímavé informace doplněné obrázky a otázkami, na které žáci odpovídají. Časová náročnost je různá dle zvolené formy cca 30-50 min.

Výroba krmítek a ptačích dobrot – program se doporučuje realizovat v období podzim–zima. Děti se naučí vyrábět krmítko i jaký druh se živí kterým krmivem. Časová náročnost cca 30 min.

Environmentální výukový program ZVÍŘATA V OHROŽENÍ pro žáky 5.–7.tříd ZŠ – o ohrožených zvířatech z celého světa i roli zoologických zahrad. Žáky čeká práce s mapou, spolupráce ve skupině a exkurze po zoo. Časová náročnost cca 180 min.

Témata pracovních sešitů pro 1. stupeň ZŠ: *Podzim a zima v přírodě* (1. tř.), *Co nevíme o zvířatech* (3. tř.), *Obratlovci a bezobratlí* (3. tř.), *Ekologie a ochrana přírody* (4. tř.), *Živočichové celého světa* (4. tř.), *Třídění živočichů* (5. tř.).

Pracovní listy 2. stupeň ZŠ: *Jihoamerické království*, *Kopytníci*, *Plazi*, *Primáti*, *Ptáci*, *Savci*, *Šelmy*, *Vodní svět*.

5.10 Zoologická zahrada Ostrava

Tabulka 11: Základní přehled údajů Zoo Ostrava (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Michálkovická 197 710 00 Ostrava	
Web	www.zoo-ostrava.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	100 ha / 60 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	420 / 3862	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, AEECL ⁵ , UCBZ, EAZA, IZE, WAZA, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	490 145 (z toho 159 593 dětí)	
Otevření	1951	

Programy pro školy

V roce 2015 realizovala zoo Ostrava 246 výukových programů, kterých se zúčastnilo celkem 5789 dětí (Zoo Ostrava, Výroční zpráva 2015).

Programy trvají 45-60 minut a jsou určené pro jednu třídu, tedy maximálně 30 žáků. Zoo Ostrava nabízí výukové programy, jejichž názvy mnohdy vystihují obsah. Takové programy jsou v práci pouze uvedeny.

Žáci mohou v areálu zoo také samostatně vyplňovat pracovní listy – ty jsou volně ke stažení na stránkách zoo.

⁵ Asociace pro výzkum a ochranu lemurů

Programy pro předškoláky (5-6 let) a 1. stupeň ZŠ (čerpáno ze zoo-ostrava.cz)

Do nabídky celoročních programů (od září do června) patří program *Opice, Sloni, Šelmy*, a výukový program *Ze života zvířat v zoo*.

Na podzim (období září–listopad) lze objednat následující programy: *Podzimní ježkování* (o životě ježka, přípravě na přezimování a naší pomoci), *Les všemi smysly, Orlí hrátky, Zvířata naší přírody, Zvířecí jídelníček*.

Na jaře (březen–červen) lze realizovat výukové programy *Africká zvířata, Les všemi smysly, Mlád'ata v zoo a Na motýlích křídlech*.

Programy pro 2. stupeň ZŠ a SŠ (čerpáno ze zoo-ostrava.cz)

Mezi celoroční programy patří opět trojice programů, které zoologické zahrady letos přidávají do své nabídky vesměs po celé ČR, v této práci jsou již popsány u brněnské zoo. Jedná se o programy *CITES – pochybné suvenýry, Prales na talíři a Zvířata v ohrožení*. Zoo Ostrava dále nabízí žákům program *Evoluce, Ohrožená zvířata a význam zoo, Prima primáti, Sloní život a Šelmy*.

Podzim patří programům *Doma v Evropě, Orli v ČR a Výprava do Ameriky*.

V zimě (prosinec–únor) lze objednat výukový program *Roste na chlebovníku chleba?* (o dopadu intenzivního pěstování na životní prostředí a seznámení s exotickými rostlinami dostupnými v ČR) a program *Výprava do Austrálie*.

Na jaře si škola může objednat program *Obojživelný není jen hroch, Plazi, Putování vody, Výprava do Asie a Výprava do Afriky*.

5.11 Zoologická a botanická zahrada města Plzně

Tabulka 12: Základní přehled údajů Zoologické a botanické zahrady města Plzně (čerpáno z UCSZOO 2016)

Adresa	Pod Vinicemi 9 301 16 Plzeň	 <p>ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA MĚSTA PLZNĚ</p>
Web	www.zooplzen.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	21 ha / 21 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	1269 / 8801	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, BGCI ⁶ , EAZA, ZGAP ⁷ , Species360, IUCN, AEECL ⁸	
Počet návštěvníků v roce 2015	436 753 (z toho 199 975 dětí)	
Otevření	1926	

K plzeňské zoologické zahradě patří Enviromentální centrum Lüftnerka, mezi jehož činnosti patří realizace výukových programů, komentovaných prohlídek, přírodovědných a chovatelských kroužků i příměstských táborů. V roce 2015 si některý z 36 výukových programů objednalo 703 skupin (Zoo Plzeň, Výroční zpráva 2015).

Programy pro školy (čerpáno z www.zooplzen.cz)

Většina výukových programů je doporučena pro žáky všech tříd, podání daného tématu je přizpůsobeno věku žáků, stejně jako délka zvoleného programu. Zoo Plzeň nabízí také školní permanentky, které jsou v rámci školy přenosné a poskytují 300 volných vstupů. Cena pro MŠ je 3500 Kč pro ZŠ a ostatní školy 4000 Kč. Vstupy lze využít i do expozice AKVA-TERA, která je v centru města. Zoo Plzeň je spojena s botanickou zahradou, a tak exkurze mohou probíhat v obou částech. Výukové programy jsou tematicky obdobné jako u ostatních zoo, vzhledem k pestré nabídce je zde uvedena jejich nabídka bez bližšího popisu daného programu. U programů, které probíhají v expozici Akva-tera je informace uvedena za názvem programu v závorce.

Amazonie; Česká řeka; Cesta do Afriky; Domácí zvířata; Ekologie; Ekosystém lesa; Environmentální klání na Lüftnerce; Etologie; Geografické oblasti - Etiopská oblast,

⁶ BGCI je mezinárodní organizace sdružující botanické zahrady

⁷ Zoologická společnost na ochranu druhů a populací

⁸ Evropská asociace na ochranu lemurových

Nearktická a neotropická oblast, Australská oblast, Palearktická oblast, Orientální oblast; Jehličnany; Komentovaná prohlídka; Madagaskar, vymírající přírodní unikát; Naše příroda; Obojživelníci (Akva-tera); Obratlovci; Ohrožení vyhubením - Červená kniha; Paleontologie; Petrologie; Plazi; Plazi II (Akva-tera); Pochybné suvenýry aneb zločiny v divočině; Prales na talíři; Primáti; Ptáci; Rostlinná společenstva; Ryby (Akva-tera); Savci; Šelmy; Smysl moderních zoo; Stopy člověka v přírodě; Středomoří; Světová roční období; Vládci nebes (dravci); Výukový film - Češi zachraňují antilopu Derbyho; Výukový film - Ekologické teplo; Výukový film - Zoologický program Národního parku Šumava; Za světem bezobratlých (Akva-tera); Zajímavosti ze světa cizokrajných rostlin; Zoohrátky; Zvířata v ohrožení; Zvířátka z pohádek.

5.12 Zoologická zahrada hlavního města Prahy

Tabulka 13: Základní přehled údajů Zoo Praha. (čerpáno z UCSZOO 2016)

Adresa	U Trojského zámku 120/3 171 00 Praha 7 – Troja	
Web	www.zoopraha.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	58 ha / 50 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	681 / 4716	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, WAZA, EAZA, IZE, Species360, ITG, EARAZA	
Počet návštěvníků v roce 2015	1 318 382 (z toho 357 604 dětí)	
Otevření	28. září 1931	

Hlavním lákadlem jsou dle Sheridana (2011) orangutani, makakové vepří, průchozí výběh lemuru, leguán kubánský a modravý, pandy červené, gaviáli, vydry hladkosrsté, binturongové, lachtani, žirafy, pelikáni, gorily a sloni.

Školní permanentky

Výroční zpráva UCSZOO 2015 říká, že školní permanentky mají hlavní podíl na realizovaných vzdělávacích programech. K 1. září 2015 byl zahájen prodej školních permanentek na školní rok 2015/2016. Všechny 107 kusů bylo vyprodáno velice rychle, a to

během třech týdnů (do roku 2015 rekordní čas). V porovnání s rokem 2014 zůstal zájem o vzdělávací produkty srovnatelný.

Web Zoo Praha uvádí, že ceny permanentek jsou stanoveny tak, aby se škole vyplatily již při druhé návštěvě zoo. Ceny jsou uvedeny v tabulce 14.

Tabulka 14: Ceny školních permanentek Zoo Praha. (čerpáno ze zoopraha.cz)

MŠ	3000 Kč
ZŠ	3500 Kč
Střední školy a vyšší gymnázia	3500 Kč

Permanentka opravňuje školu nejen ke vstupu zdarma, ale její držitelé mohou zároveň bezplatně využít programovou nabídku pro školy. Konkrétně se jedná o:

- prohlídky s průvodcem (bez permanentky za 300 Kč pro skupinu max. 30 dětí)
- výukové programy (bez permanentky za 500 Kč pro skupinu max. 25 dětí)

Držitel školní permanentky má nárok zdarma čerpat 4 prohlídky s průvodcem a 2 výukové programy. Čerpání výukových programů a prohlídek s průvodcem je rozděleno na dvě části, tj. 2 prohlídky s průvodcem a 1 výukový program v období od října do prosince a 2 prohlídky s průvodcem a 1 výukový program v období od ledna do března.

Čerpání vstupů zdarma není třeba hlásit předem. Pokud však chce držitel využít i prohlídek s průvodcem a výukových programů, je třeba se objednat na webových stránkách Zoo Praha v sekci Pro školy. Majitelům permanentek po celou dobu jejich platnosti zasílá zoo každý měsíc aktuality o dění v zahradě.⁹

Programy pro školy

Zoo Praha nabízela v roce 2015 celkem 13 témat prohlídek s průvodcem a 23 témat výukových programů. Přehled školních skupin a dětí, které v roce 2015 využily vzdělávací nabídku Zoo Praha je uveden v tabulce 15 (UCSZOO 2016).

⁹ Zoo Praha. Školní permanentka 2016/2017. [online]. Dostupné z <https://www.zoopraha.cz/skoly-a-deti/pro-skoly/7185-skolni-permanentka-2016-2017>., [cit. 2017-03-02]

Tabulka 15: Počet dětí a skupin, které v roce 2015 využily vzdělávací nabídku Zoo Praha (UCSZOO 2016).

Prohlídky s průvodcem		Výukové programy		Celkem skupin	Celkem dětí
Skupiny	děti	skupiny	Děti		
349	8760	121	2744	470	11504

1. Prohlídky s průvodcem (čerpáno ze zoopraha.cz)

Prohlídka s průvodcem probíhá formou procházky po zoologické zahradě, která je komentována. Je určena pro všechny věkové skupiny a trvá cca 90 minut. Maximální počet žáků ve skupině je 25. Vstupné činí 150 Kč (-10 % skupina nad 10 osob), jeden pedagogický doprovod má na každých deset dětí vstup zdarma. Příplatek za průvodce pro jednu skupinu je 300 Kč. Objednat se na prohlídku je třeba nejméně jeden týden předem. Prohlídky probíhají každý všední den vždy od 9.00, 11.00 a 13.00. Trasu a náplň lze konkrétně dohodnout s průvodcem. Témata exkurzí lze vybrat z následujícího výčtu:

Zajímavosti o zvířatech chovaných v Zoo Praha – průvodce provede skupinu po nejzajímavějších expozicích dolní nebo horní části pražské zoo.

Etologie (nauka o chování) – při exkurzi po zoologické zahradě předvádějí její obyvatelé různé formy komunikace. Tato prohlídka poukáže na to, že se v mnoha situacích chováme jako zvířata, a to neznamená rozhodně nic špatného.

Velká trojka – prohlídka probíhá v horní části zoo s moderními pavilony a zaměřuje se na tři největší africké živočichy. Na hrochy, slony a žirafy.

Ohrožené druhy živočichů – exkurze je zaměřena na poslání moderní zoologické zahrady jako významného článku ochrany přírody. Během prohlídky se mimo jiné dozvíte, jak k záchraně ohrožených druhů můžete pomoci i vy.

Savci – prohlídka seznamuje především se savčími obyvateli zoologické zahrady. Od charakteristických znaků této skupiny obratlovců po nejzajímavější představitele v Zoo Praha (mravenečník velký, velemyš obláčková, hrabáč kapský, gorila nížinná).

Ptáci – tato skupina je nejpočetnější skupinou chovanou v Zoo Praha, a tak je jí věnována i celá jedna exkurze. Během 90 minut žáci poznají rozmanitost této skupiny. Dozví se, jak se ptákům podařilo ovládnout povětrí, jak je zkonstruováno ptačí pero a vejce nebo proč se někteří ptáci létání vzdali.

Plazi a obojživelníci – tito zástupci živočišné říše jsou často opomíjeni a mnohdy neoblíbení. S průvodcem však navštívíte unikátní gaviály, největší želvy světa nebo fascinující velemloky.

Domácí zvířata – i v hlavním městě můžete navštívit vesnický statek! Právě takovou podobu má místní Dětská zoo, kde jsou chována tradiční i exotická domácí zvířata. Jedná se o jedinou expozici v zoo, kde je hlazení a krmení zvířat dovoleno!

Kopytníci – exkurze probíhá v horní části zoo věnované kopytníkům. Seznamuje s druhy žijícími od velehor po pouště, vysvětluje rozdíl mezi sudokopytníky a lichokopytníky a naučí rozdíl mezi rohy a parohy.

Primáti – prohlídka vás provede několika pavilony a expozicemi po celé zoo kde se seznámíte s primáty od poloopic po lidoopy. Prohlídka je doporučována spíše pro starší děti v čase od 11:00 – v tuto dobu je dokončen úklid Pavilonu goril a primáti jsou opět k vidění.

Vodní živočichové – prohlídka seznamuje s nejrůznějšími skupinami zvířat vázaných na vodu. U plazů, ptáků i savců s průvodcem porovnáte přizpůsobení pro život ve vodě a jejím okolí.

Cesta do Afriky – exkurze probíhá v horní části zoo, kde navštívíte pavilony zaměřené na africkou faunu – od nejmenších hmyzích obyvatel, po majestátní žirafy.

Asií od jihu k severu – průvodce vás provede pomyslnou trasou napříč největším kontinentem od jihu k severu. Od indomalajské oblasti po palearktickou oblast, od deštných lesů po severskou tajgu.

Zoo Praha nabízí možnost navrhnout si vlastní téma, popřípadě trasu prohlídky po zoo. Tuto skutečnost stačí nahlásit při objednávání prohlídky (www.zoopraha.cz).

2. Výukové programy (čerpáno ze [zoopraha.cz](http://www.zoopraha.cz))

Výukové programy jsou rozděleny do 4 kategorií – Zoologická pozorování, Zvířecí setkání, Procházky za zvířaty a Kontaktní povídání. Programy jsou dlouhé 45-90 minut, jsou určeny pro skupinu 25 žáků. Vstupné je stejné jako u prohlídky s průvodcem. Příplatek za lektora pro jednu skupinu je 500 Kč.

Zvířecí setkání jsou programy vedené lektorem ve vzdělávacím centru, které je blízko hlavního vchodu. Výklad lektor doplňuje ukázkou přírodnin (kůže, stopy, peří apod.) a

kontaktních živých zvířat. Kontaktní zvířata jsou chována v zázemí zoo a jsou vedena ke kontaktu s návštěvníky.

Příběhy z kapsy (4.-6. tř. ZŠ, 60 min.) – výukový program o Austrálii, Nové Guinei a jejich zvířecích obyvatelích. Nechybí ani setkání s kontaktním zvířetem.

Malí velcí lovci (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 60 min.) – o bezobratlých predátorech, které žáci mohou pohodlně pozorovat v nadživotní velikosti přímo v akci, díky zpětnému projektoru.

Jak se plazi plazili (MŠ, 1.-3. tř. ZŠ, 45 min.) – program pro nejmenší děti zodpovídá otázky jako třeba kde hadovi začíná ocas, proč nemá nohy, proč slepýš není had či jestli může želva vylézt z krunýře. Během programu si děti mohou pohladit gekončíka a krajtu.

Zoologická pozorování jsou programy vedené lektorem po areálu zoologické zahrady. Výklad lektora je taktéž doplněn ukázkou přírodnin (kůže, stopy, peří apod.) a žáci během něj vypracovávají úlohy v pracovních listech na základě výkladu a pozorování zvířat ve výbězích a expozicích.

Šelmy (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – program probíhá v horní části zoo a seznamuje se šelmami zde chovanými, jejich přizpůsobení k lovu i adaptacemi na prostředí.

Kopytníci (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – výukový program se odehrává v horní části zoo, vysvětluje rozdíly mezi rohy a parohy, kopytem a paznehtem i ukazuje existenci lichokopytníka se čtyřmi prsty.

Plazi (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – nejen ti, kdo se plazí patří mezi plazy. Ukázka plazí svlečky, seznámení s denním režimem dracény a zjištění, kteří plazi se mohou pochlubit třetím okem.

Africká savana (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – výukový program seznamuje s obyvateli africké savany od nepatrných živočichů pod zemí, větších žijících druhů ve skalních štěrbinách a pod kůrou, přes šelmy v podzemních norách až po stáda velkých kopytníků.

Ptáci (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – během programu žáci poznají rozmanitost této skupiny. Dozví se, jak se ptákům podařilo ovládnout povětrí, jak je zkonstruováno ptačí pero a vejce nebo proč se někteří ptáci létání vzdali.

Ochrana zvířat (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – o významu ochrany přírody a vhodných způsobech. Součástí programu je hraní strategické hry o ochraně majny Rothschildovy.

Etologie (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – výukový program vede k uvědomění si, že se chováme v podstatě jako zvířata a že na tom není nic špatného.

Tělní pokrvy živočichů (4.-9. tř. ZŠ a SŠ, 90 min.) – povídání o změnách tělních pokrývů v průběhu roku a jejich funkcích. Jednotlivé pokrvy si účastníci programu osahají.

Život v tůních (7.-9. tř. ZŠ, SŠ, 90 min) – terénní výukový program o našem přírodním prostředí, během kterého žáci u starého mlýnského náhonu naloví vzorky ke zkoumání bezobratlých.

Procházky za zvířaty jsou výpravy pro menší děti, které se vždy alespoň částečně odehrávají v teple vzdělávacího centra či některého z pavilonů. Součástí výpravy je setkání s vybraným kontaktním zvířetem.

Za zvuky tamtamů (4.-6. tř. ZŠ, 60 min.) – seznámení se životem domorodců v Indonéské džungli, soutěž o nejlepšího znalce pralesa. Ti nejdůležitější se mohou seznámit s kontaktním hroznýšem nebo krajtou. Program probíhá v pavilonu Indonéská džungle.

Srst, peří a šupiny (4.-6. tř. ZŠ, 60 min.) – o tom, že peří nemusí být jen na létání a šupiny na plavání. Vývoj tělních pokrývů obratlovců si lze v tomto programu osahat, některé dokonce přímo na jejich majitelích. Program probíhá v pavilonu Indonéská džungle.

Na statku je živo (1.-6. tř. ZŠ, 60 min.) – o známých i neznámých zvířatech od nás i ze světa. Na podrbání se těší obyvatelé Dětské zoo.

Kontaktní povídání jsou krátká představení pro nejmenší děti s použitím přírodnin a kontaktních zvířat. Každé představení seznámí hravou formou děti s vybraným tématem. Povídání probíhají převážně ve vzdělávacím centru.

Jsme jedné krve ty a já (MŠ, 1.-3. tř. ZŠ, 45 min.) – program probíhá ve vzdělávacím centru. Žáci se naučí dorozumívat s různými kontaktními zvířaty, která budou při programu asistovat.

Domečku, domečku, kdo v tobě přebývá? (MŠ, 45 min.) – žáci mateřských škol se za pomoci představení ocitnou v pohádkovém lese, kontaktní fretka jim prozradí, jak i oni mohou chránit evropské šelmy. Program probíhá ve vzdělávacím centru.

Nebojte se strašidel! (MŠ, 1.-3. tř. ZŠ, 45 min.) – do pohádkového představení jsou jako herci zapojeny i děti. Představení vysvětluje, jak asi fámy o různých strašidlech vznikly, a že strach má jen velké oči. Představení se odehrává ve vzdělávacím centru.

Co nosí zvířátka na sobě (MŠ, 1.-3. tř. ZŠ, 45 min.) – předvedení různých přírodnin (svlečky strašilek a hadů, krunýře, peří, kůže soba, ostny z dikobraza atp.), povídání o tělních pokrývech a jejich významu.

Mezi další programy, které zoo nabízí patří:

Trénink v zoo není drezura! (MŠ, ZŠ, SŠ, 60 min.) – program se provádí pouze 1x denně a je realizován v Rezervaci Bororo. Žáci během představení zjistí, čím se liší trénink zvířat v moderních zoo od drezury v cirkusu nebo jak správně trénovat svého mazlíčka doma. Své naučené dovednosti předvedou někteří savci – od fretek až po lamy.

Chytrí pomocníci člověka v akci! (MŠ, ZŠ, SŠ, 60 min.) – provádí se 1x denně, v Rezervaci Bororo. Program ukazuje, že domácí zvířata nejsou jen užitečná, ale i velmi chytrá.

Postav dům (4.-6. tř. ZŠ, 60 min.) – žáci se s lektorem naučí postavit budku pro ptáky, netopýry nebo třeba hmyz a budou jim ukázána i jiná zajímavá zvířecí obydlí.

Vlastnoruční výroba sloního papíru (MŠ, ZŠ, SŠ, 60 min.) – žáci si vyzkouší ruční výrobu sloního papíru, který si také odnesou domů. Navíc se dozví spoustu informací ohledně chovu slonů a budou jim ukázány chovatelské pomůcky, které se používají při práci se slony.

Zájmové kroužky

Přírodovědně chovatelské kroužky jsou určeny zájemcům od 8 do 18 let se zájmem o život nejen ve výbězích zoo, ale i ve volné přírodě. Během setkání vyrazí obvykle skupina po areálu zoo na exkurzi. Občas dojde i na osobní setkání s některým ze zvířat chovaných v zoo. Součástí zookroužku jsou i víkendové exkurze mimo zoo (zoopraha.cz).

Zooškoly

Zooškola je jednodenní nebo vícedenní kurz pro všechny mladé přátele zvířat, přírody a zoologických zahrad ve věku 8 až 11 let nebo od 12 do 15 let. Během kurzu mají mladí přírodovědci možnost dozvědět se mnoho zajímavostí o zvířatech, zasoutěžit si, dokonce i nahlédnout do zákulisí zoo a podívat se tak do míst, kam se běžný návštěvník nepodívá (zoopraha.cz). Rodiče na objednání svých ratolestí do zooškoly cíleně čekají. Volná místa jsou při spuštění rezervace obsazena během hodiny (Pokorná osobní sdělení 2017).

5.13 Zoologická zahrada Ústí nad Labem

Tabulka 16: Základní přehled údajů Zoo Ústí nad Labem (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Drážďanská 23 400 07 Ústí nad Labem	
Web	www.zoousti.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	26 ha / 25 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	224 / 1285	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, WAZA, EAZA, EARAZA, IZE, Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	147 774 (z toho 52 147 dětí)	
Založení	1908 - ústecký podnikatel Lumpe založil ptačí rezervaci, ze které postupně dnešní zoo vznikla	

V roce 2015 měla zoo v nabídce 13 vzdělávacích programů, celkem se jich uskutečnilo 69 a zúčastnilo se 1649 žáků. Zoo dále nabízí komentované prohlídky s průvodcem, při kterých jsou na ukázkou využívány různé přírodniny i dermoplastické materiály (vycpaniny). Oba typy programů jsou zpoplatněny 20 Kč na žáka. Od listopadu do února poskytuje zoo třídním kolektivům vstup do zoo zdarma. Zoo ve spolupráci s DDM nabízí dětem ve věku 9-13 let přírodovědný kroužek (Zoo Ústí nad Labem, Výroční zpráva 2015).

Programy pro školy (čerpáno ze zoousti.cz)

Život na vesnici – (MŠ, 1.-2. tř., 45 min.) – seznámení s domácími zvířaty a jejich významem pro člověka, ukáзка živých zvířat.

Zvířata hrou – (1. stupeň, 120 min.) – zajímavosti o zvířatech se žáci dozvídají pomocí různých her.

Architekti zoo – (3.-6. tř., 120 min.) – program začíná „nákupem“ zvířat do budoucí zoo za pomoci vědomostního kvízu, poté žáci řeší potřeby zvířat, chovatelů i návštěvníků a hodnotí klady i nedostatky vzniklých zoo.

Představ si, že ... – (3.-6. tř., 150 min.) – samostatná práce při vyplňování pracovních listů, seznámení s různými úhly pohledů na chovaná zvířata a zoologickou zahradu.

Život kolem nás – Les – (3-5.tř, 120 min.) – o fauně a flóře našich lesů.

Život kolem nás – Ptáci – (3-5.tř, 120 min.) – především o ptactvu naší fauny.

Život kolem nás – Voda – (3-5.tř, 120 min.) – o významu a koloběhu vody, i zvířat spjatých s vodním prostředím.

Stezkami ZOO – (4.-7.tř., 150 min.) – terénní program v areálu zoo, při kvízu se snaží žáci obdržet co nejvíce bodů. Otázky zahrnují zajímavosti ze života chovaných zvířat v zoo.

Prales na talíři – (2.stupeň ZŠ a SŠ, 120 min.) - výukový program představuje tropický deštný prales, ukazuje dopady pěstování palmy olejné na jeho ekosystém, zamýšlí se nad možnostmi řešení tohoto globálního problému. Ukázka hudebních nástrojů z tropické oblasti.

Chováme se jako zvířata? – (2.stupeň ZŠ a SŠ, 150 min.) – program zabývající se etologií, rozdělen na teoretickou (prezentace) a praktickou (pozorování zvířat) část.

Sloní hrátky – (2.stupeň ZŠ a SŠ, 120 min.) – výukový program o slonech, možnost prohlídky zákulisí zoo.

Nekupujme si jejich životy – (8.-9. tř. ZŠ a SŠ, 150 min.) – o problematice ochrany zvířat a rostlin z hlediska CITES.

Šelmoviny – (2.stupeň ZŠ a SŠ, 150 min.) – o exotických i našich zástupcích šelem

Zvířata nad propastí – (2.stupeň ZŠ a SŠ, 150 min.) – o vzácných a ohrožených druzích zvířat, příčiny jejich ohrožení a možnosti jejich ochrany.

5.14 Zoopark Vyškov

Tabulka 17: Základní přehled údajů Zooparku Vyškov (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Cukrovarská 424/9 682 01 Vyškov	
Web	www.zoo-vyskov.cz	
Rozloha (celkem / expoziční část)	9 ha / 4 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	127 / 760 a 32 včelstev	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, EARA ZA	
Počet návštěvníků v roce 2015	156 078 (z toho 74 590 dětí)	
Otevření	1965	

V roce 2015 proběhlo celkem 159 vzdělávacích programů, který se zúčastnilo 3283 dětí (UCSZOO 2016).

Výukové programy pro MŠ (čerpáno ze zoo-vyskov.cz)

Pro MŠ nabízí zoo 2 varianty výukových programů.

1. Program v Zooparku – jde o cca 1,5 hodinový blok kombinovaného programu. Část exkurze probíhá venku, část v budově Zooparku. Program je určen pro skupinu maximálně 25 žáků, jeho cena, ve které je již zahrnutý vstup do zoo je 50 Kč za žáka. Jeden pedagog má na každých 10 dětí vstup zdarma.
2. Návštěva lektora v mateřské školce – jedná se o 45minutový program, na který lektor zoo dojíždí přímo do MŠ, ve vzdálenosti do cca 20 km, připočítává si cestovné ve výši 4Kč/km. Cena programu je 30 Kč na dítě.

Jak koťátko zapomnělo mňoukat – program o domácích zvířatech, jejich schopnostech a užitečnosti. Na rodinkách zvířat si děti natrénují názvosloví, dozví se, čím se živí, jaké vydávají zvuky a jaký je život na statku.

Trampoty Ošklivého káčátka – během programu se děti seznámí s neznámějšími ptáky, s jejich zvuky, stavbou vejce, vývojem kuřete a základní stavbou těla.

Lesní pohádka – lišák Emil – výukový program o lesní zvěři, o tom, jak zvířata přežívají zimu, o způsobu jejich života, potravě, mláďatech atp.

Jak krtek uzdravil myšku – tématem programu jsou rostliny a zvířata z různých částí světa, v různých klimatických podmínkách (program je koncipován dle známé pohádky).

Žabka a počasí – program na téma počasí. Děti se dozví nejen o koloběhu vody, mlze, duze, bouřce, ale také o dopadech změn počasí na přírodu.

Příběhy v trávě – program o hmyzu. Děti se za pomoci příběhu seznamují se stavbou těla hmyzu, způsobem života i s různými zástupci druhu.

Život v úlu – program o včelách, jejich práci, životě, úlech, včelích produktech a včelařích. Program probíhá pouze v zooparku.

Domácí zvířátka – exkurze probíhá formou procházky po zooparku s krmením zvířátek. Program probíhá pouze v zooparku.

Výukové programy pro ZŠ (čerpáno ze zoo-vyskov.cz)

Programy pro ZŠ trvají nejčastěji 2 (případně 3) vyučovací hodiny. Za výukový program včetně vstupného zaplatí každý žák 50 Kč. Jeden pedagog má na každých 10 dětí vstup zdarma. Program je určen pro třídu – cca 25 žáků. U každého programu je uvedeno, zda probíhá venku nebo uvnitř. Programy jsou vždy přizpůsobeny věku žáků a probíranému učivu.

Od semínka k chlebu (1. – 3. tř.) – program popisuje cestu od semínka až k chlebu, seznamuje s různými obilninami, ukazuje, jak se hospodařilo na polích dříve. Probíhá pečení bochánků. (uvnitř)

Zvířátka na statku (1. - 4. tř.) – procházka po zooparku s krmením zvířat. (venku i uvnitř)

Lesní zvířátka (1. – 5. tř.) – program lze objednat jen na podzim a v zimě. (venku i uvnitř)

Jak zvířata zdomácněla (5. tř.) – program probíhá venku i uvnitř a vysvětluje pojmy jako ochočení, zajetí a domestikace. Informační nadstavbou tohoto programu je program ***Domestikace*** určen pro 6. třídu. (venku i uvnitř)

Ptačí příběhy (1. - 7. tř.) – o hlasech ptáků, tažných i stálých ptácích, krmivých i nekrmivých i všežravých nebo semenožravých. (venku i uvnitř)

Voda a život v ní (4. - 7. tř.) – program lze provést v měsících květen, červen, září. Během programu probíhá hydrobiologické pozorování živočichů, následným určováním pomocí obrázkového klíče se žáci dostanou k povídání o oběhu vody v přírodě. (venku i uvnitř)

Ze života hmyzu (4. - 7. tř.) – vývoj a proměna hmyzu, ukázka jednotlivých stádií brouků a jejich chovu. Význam hmyzu v přírodě. (uvnitř)

Život v úlu – popsán již v programech pro MŠ.

Zvířata v ohrožení (5. třída) – seznámení s příčinami a důsledky ohrožení zvířat na naší planetě a jejich možnou ochranou. Žáci poznají význam zoo pro ohrožené druhy. (uvnitř)

Dřeviny v zooparku (6. - 9. tř.) – program lze realizovat v měsících květen, červen, září, říjen – určují se vybrané dřeviny, květy a plody. Vysvětlení fotosyntézy a významu stromů pro člověka a jiné organismy. (venku i uvnitř)

Ochrana přírody v ČR (8. - 9. tř. ZŠ; 1. roč. SŠ) – o chráněných území ČR, chráněných druzích rostlin a živočichů i mezinárodní ochraně přírody – CITES. (uvnitř)

Živočichové v lidských sídlech (6. - 7. tř.) – poznání jak užitečných, tak i nebezpečných živočichů, kteří s námi žijí. (uvnitř)

Domácí ekologie (6. - 9. tř.) – o třídění odpadů, recyklaci a ekologických značkách. Žáci se dozví, co se děje s vytríděným odpadem ve Vyškově. (uvnitř)

Obratlovci (8. - 9. tř.) – zajímavosti ze života obratlovců doplněné o ukázky částí těl (srst, kůže, peří atp.). (uvnitř)

Zoopark Vyškov má dále v nabídce také programy ***Pochybné suvenýry aneb zločiny v divočině***, ***Prales na talíři*** a ***Zvířata v ohrožení***, které jsou realizovány za finanční podpory SFŽP¹⁰ a MŽP a jsou již v této práci podrobně popsány u brněnské zoo.

Výukové programy pro SŠ (čerpáno ze zoo-vyskov.cz)

Programy trvají 2 vyučovací hodiny a jsou realizovány pouze v zoo.

Pro SŠ jsou vhodné následující (již blíže popsané výukové programy) ***Ochrana přírody v ČR***, ***Pochybné suvenýry aneb zločiny v divočině***, ***Prales na talíři*** a ***Zvířata v ohrožení***,

V Zoo Vyškov probíhala také od září do listopadu odborná výuka studentů vysokých a žáků středních škol. Přednášky probíhaly dopoledne v areálu zooparku a v jejich průběhu se žáci a studenti seznamovali jak s praktickými zkušenostmi, tak s odbornými znalostmi o jednotlivých druzích zvířat. Tuto možnost využilo celkem 380 žáků a studentů, zaměření přednášek bylo následující: historie a současnost Zooparku Vyškov, welfare – chov,

¹⁰ Státní fond životního prostředí ČR

krmení a ustájení zvířat, plemena zvířat a jejich zastoupení, fyziologie zvířat a jejich zvláštnosti, enrichment a CITES – chov ohrožených druhů (Zoopark Vyškov 2016).

5.15 Zoo a zámek Zlín-Lešná

Tabulka 18: Základní přehled údajů Zoo Zlín (čerpáno z UCSZOO 2016).

Adresa	Lukovská 112 763 14 Zlín 12	
Web	www.zoozlin.eu	
Rozloha (celkem / expoziční část)	52 ha / 48 ha	
Počet zvířat (druhy / jedinci)	213 / 1261	
Členství v odborných organizacích	UCSZOO, WAZA, EAZA, IZE, SEAZA ¹¹ , UBZCR ¹² , Species360	
Počet návštěvníků v roce 2015	639 644 (z toho 218 936 dětí)	
Otevření	1948	

Vzdělávací programy v Zoo Zlín jsou rozděleny do 2 kategorií. Programy ve vzdělávacím centru Tyrolský dům jsou zaměřeny na ekosystémy na naší planetě. V druhé kategorii jsou programy přímo u expozic zvířat či v pavilonech (UCSZOO 2016). Konkrétní zvířata, kterých se exkurze týká, jsou uvedena vždy u daného programu.

Programy ve středisku Tyrol (čerpáno z www.zoozlin.eu)

Vzdělávací středisko Tyrolský dům je umístěno naproti zámku Lešná. Výuka v něm je kombinovaná výkladem, promítání filmových ukázek a ukázkou přírodnin. Program je určen pro 2. stupeň ZŠ a SŠ, trvá 70 minut. Výukový program lze vybrat ze 4 témat: *Africké savany*, *Amazonská džungle*, *Život pod mořskou hladinou* nebo *Ledové světy*.

Exkurze v areálu zoo (čerpáno z www.zoozlin.eu)

Délka exkurze je 45-60 minut, součástí jsou pracovní listy.

¹¹ Asociace zoologických zahrad jihovýchodní Asie

¹² Unie botanických zahrad České republiky

Exkurze vhodné pro 1. stupeň ZŠ

V Africe je pěkně horko! (africký pavilon kopytníků – žirafy, zebry, pštrosi, sloni, případně nosorožci a lvi)

Voda je náš život (lachtani, vydry obrovské, tučňáci, rejnoci)

Zvířata od protinožců (klokani, kasuáři, psi novoguinejští i dvojzoborožci žlutozobí)

Napříč Asii (velbloudi, antilopy, tygři, giboni, pandy červené, tapíři čabrákoví a medvědi pyskatí)

Zvířata z Jižní Ameriky (lachtani, vydry, mravenečníci, tapíři, kapybary, ary, a kotulové)

Zátoka rejnoků a něco navíc (rejnoci, tučňáci, kotulové, mravenečníci a kuandu)

Exkurze vhodné pro 2. stupeň a SŠ

Z předešlé nabídky jsou to následující programy (program je vždy uzpůsobený věku žáků a probíraným školním osnovám): ***V Africe je pěkně horko!***, ***Voda je náš život***, ***Zvířata od protinožců***, ***Zvířata z Jižní Ameriky***, ***Zátoka rejnoků a něco navíc***.

Napříč Asii (velbloudi, antilopy, tygři, giboni, pandy červené, tapíři čabrákoví a medvědi pyskatí)

Zoologické zahrady a jejich význam v 3. tisíciletí

Ochrana zvířat – program se věnuje ohroženým druhům a jejich ochraně.

Etologie – o chování a dorozumívání zvířat.

6 Přehled jednotlivých zoo a jejich zajímavostí

Následující seznam informací je získán během osobních konzultací s Klárou Pokornou (osobní sdělení 2017), vystudovanou chovatelkou cizokrajných zvířat, pracovnící Zoo Praha, ale především znalkyní evropských zoologických zahrad. Informace jsou doplněny knihou *Zoologické zahrady České republiky a okolních zemí* od Michala Fokta (2008). Pozornost je věnována především specializovaným druhům živočichů a expozicím.

Pro lepší přehlednost a orientaci jsou jednotlivé zoo vypsány abecedně dle měst, ve kterých se nachází.

Brno – zoo mimo jiné provozuje záchranou stanici, která se stará převážně o naše poraněná zvířata nebo nesamostatná mláďata. Dále Zoo Brno spolupracuje na ochraně fauny ČR například tím, že odchovává druhy jako je třeba sysel obecný, sýček obecný, sova pálená, bobr evropský, které následně navrácí do volné přírody. Zoo pravidelně odchovává mláďata ledních medvědů. Zajímavá je snaha spojení expozic s domorodými stavbami. Mezi zajímavé druhy, které lze v zoo pozorovat patří například kakadu palmový, rosomák sibiřský, medvěd kamčatský, manul, takin indický, jeřáb mandžutský. Zajímavá je i expozice Beringie která představuje obyvatele mezi Aljaškou a Sibiří (zoobrno.cz).

Děčín – jde o malou zoo, která nevydá na celodenní výlet, většinou se exkurze spojuje se zoo ústeckou. Mimo zoo se ve městě nachází expozice Rajské ostrovy, která je zaměřena na plazy, ryby a obojživelníky. Do této expozice se platí vstup zvlášť. Zoo Děčín se věnuje evropské fauně, chovají zde norka evropského (v ČR je chován jen ve dvou zoo, druhou je Chomutov), jako jedna ze sedmi zoo v Evropě chová medvědy grizzly, má hezkou edukativní stezku, která je začleněna do terénu, věnovanou lesu. Přímo v zoo je jezdecký kroužek pro děti, což je neobvyklé. V celém areálu je jen jeden pavilon pro návštěvníky (Pokorná osobní sdělení 2017, Fokt 2008).

Dvůr Králové nad Labem – zoo se specializuje na africká zvířata, specialitou zahrady je velké Africké safari, jezdí tudy patrové safaribusy s odborným výkladem. Zoo chová vzácné okapi. Zoo vede Evropskou plemennou knihu kudu malého, vodušky lečve, plameňáků (malý, černý, chilský, Jamesův) a pelikánů (kadeřavý, hnědý, bílý, skvrnozobý a africký) (Pokorná osobní sdělení 2017, Fokt 2008).

Hluboká nad Vltavou – zoo se dříve specializovala na faunu ČR, dnes chová druhy z celého světa, především z Palearktické oblasti. Přímo v edukativním centru je krásná expozice terarijních zvířat. Povedená je i průchozí voliéra Český les. Zoo využívá rybníku, u kterého leží a nabízí krmení kaprů (Pokorná osobní sdělení 2017).

Hodonín – menší zoo, která se nachází uprostřed lesa, je stavěna v podstatě do kruhu. Největším lákadlem zoo je dvojice žraloků černoploutvých. Nejnovějším pavilonem je pavilon šelem pro tygry usurijské a bílé africké lvy. Na svou velikost chová zoo poměrně velkou skupinu šimpanzů (Pokorná osobní sdělení 2017).

Chomutov – největší zoo v ČR, součástí zoo je safari, specializace na palearktickou oblast. Jako jediná zoo v ČR chovali sajgy tatarské (ty už bohužel uhynuly) (Pokorná osobní sdělení 2017).

Jihlava – zoo se specializuje na chov kočkovitých šelem, primátů a plazů. V poslední době prodělala velký progres, vznikl nový pavilony pro žirafy, pavilon Australská farma. Nejnovějším je Tropický pavilon (plazi, obojživelníci, ryby). Zoo chová vzácné kunovce tečkované (ti jsou i v Plzni). Patří mezi menší zoo u nás, je ale dobře členěná, takže návštěvníkovi přijde rozlehlejší. Byla také jednou z prvních zoo v ČR s expozicemi oddělenými od návštěvníků pouze vodním příkopem (Pokorná osobní sdělení 2017, Fokt 2008).

Liberec – nejstarší zoo u nás, otevřena v roce 1919. Pro zoo je charakteristický chov bílých tygrů. V 90. letech proběhla modernizace pavilonu šelem a opic. Součástí zoo je velký přírodní rybník, který se využívá pro expozici ptáků. Zoo má významný chov horských kopytníků – např. kozorožec dagestánský, chová i velké stádo takinů zlatých (tento druh zoo dovezla do ČR jako první ze všech) (Pokorná osobní sdělení 2017).

Olomouc – zoo chová mravenečníky velké a čtyřprsté, zajímavá je i průchozí expozice makaků červenolících a mořská akvária v pavilonu šelem (Pokorná osobní sdělení 2017).

Ostrava – je rozlehlá zoo. Nejnovější je pavilon Evoluce pro velkou skupinu šimpanzů a další africká zvířata. Je zde malé safari mezi žirafami a velbloudy. Jako první v ČR úspěšně odchovála slona. Zoo vede evropsku plemennou knihu hrocha obojživelného, sika vietnamského a wapiti sibiřského (Pokorná osobní sdělení 2017).

Plzeň – specializace na menší živočišné druhy jak u savců, tak ptáků. Zoo je spojena s botanickou zahradou, je zde jedinečná výstava podzemní život (má ji i Dvůr Králové nad Labem, ale menší), v areálu je umístěn dinopark (Pokorná osobní sdělení 2017). Zoo vede Evropskou plemennou knihu pro maky tlustoocasé a maky trpasličí (Pokorná osobní sdělení 2017, zooplzen.cz).

Praha – zoo má zatím jako jediná papírnu, kde si návštěvníci mohou vyrobit papír ze sloního trusu, tato aktivita je vhodná i pro školy. Výroční zpráva uvádí, že zoo za rok 2015 úspěšně odchovala 1042 mláďat, to značí mimo jiné, že zde mají zvířata dobrý welfare. Zoo vede 2 Mezinárodní plemenné knihy (koně Převalského a leguána kubánského) a 7 Evropských plemenných knih (želvy černavé, orlicie bornejské, ocelota stromového komby ušaté, komby jižní, velemyši obláčkové a velemyši největší) (zoopraha.cz).

Ústí nad Labem – celá zoo je do kopce – což pro některé exkurze může být dost náročné. Zoo má nově zrekonstruované edukativní centrum. Chovají posledního Serau v Evropě (Pokorná osobní sdělení 2017).

Vyškov – nejmenší popisovaná zoo z této práce se specializuje na chov domácích zvířat, většina areálu má charakter hospodářského stavení. Nejexotičtější zvířata, se kterými se zde můžeme potkat je lemur kata, kočka bengálská, korela, rosela pennant (Pokorná osobní sdělení 2017).

Zlín – přímo v areálu je umístěný zámek Lešná, zoo je rozdělena podle oblastí a nabízí krmení rejnoků. Specialitou zoo jsou velké biotopové expozice, které obývá více druhů dané oblasti a průchozí voliéry či výběhy, ve kterých se návštěvník dostává do těsného kontaktu s chovanými zvířaty (Fokt 2008).

7 Závěr

Na základě provedené rešerše bakalářská práce ověřila skutečnost, že každá z vybraných zoologických zahrad ČR poskytuje různé vzdělávací aktivity. Zoo tak potvrzují jedno ze svých hlavních poslání, a to je právě vzdělávání. Školami jsou nejvíce využívané komentované prohlídky s průvodcem a vzdělávací programy. Vzdělávací programy nabízí zoologické jak dětem z mateřských škol, tak žákům základních a středních škol. Výjimkou je Zoo Ostrava, která uvádí, že její programy nelze uskutečnit s dětmi mladšími 5 let. Na tématech a provedení programů pracuje vzdělávací a programové oddělení dané zoo, to zaručuje jedinečnost každého programu. Jelikož je každá zoo jiná v mnoha směrech, i při absolvování stejně znějícího programu se žákům dostanou rozdílné informace.

Jak už bylo zmíněno, hojně využívanou vzdělávací aktivitou jsou komentované prohlídky zoo s průvodcem, které většinou korelují s tématy výukových programů s tím rozdílem, že se jedná o pasivní prohlídku a žáci nevyplňují pracovní listy, nemají k dispozici na omak různé přírodniny atp.

Nejčastější témata prohlídek a výukových programů jsou *Ohrožené druhy*, *Savci*, *Šelmy*, *Ptáci*, *Plazi*, *Domácí zvířata*, a *Etologie*.

Celkem 8 zoologických zahrad z 15ti uvedených přidalo v letošním školním roce do své nabídky 3 nové výukové programy, které byly vytvořeny za finanční podpory Státního fondu životního prostředí a MŽP ČR. Jedná se o *Pochybné suvenýry aneb zločiny v divočině*, *Prales na talíři* a *Zvířata v ohrožení*.

Pro děti velice oblíbenou vzdělávací aktivitou jsou zookroužky, zooškoly a zootábory. Jejich nabídka je však kapacitně omezena a zoo mnohdy nedokáží uspokojit zájem všech dětí.

Autorka by byla ráda, aby informace uvedené v této práci pomohly učitelům při plánování exkurzí do zoo. Na danou práci se dá také navázat realizací výzkumu, který by zjistil zájem žáků o prohlídky, případně jejich dojmy či poznatky záhy po prohlídce. Práce by se mohla rovněž rozšířit o přehled nabídky vzdělávacích aktivit pro zrakově postižené, které mnoho zoologických zahrad již několik let úspěšně realizuje.

8 Seznam použitých informačních zdrojů

8.1 Publikace

- ANDĚROVÁ, R. (2008). *Historie Zoo Praha*. Praha: Zoologická zahrada hl. m. Prahy.
- ANDĚROVÁ, R. & JANOCHOVÁ, L. (2014). *Lexikon zvířat od A do Z*. Praha: Zoologická zahrada hl. m. Prahy. ISBN 978-80-85126-30-3.
- FOKT, M. (2008). *Zoologické zahrady České republiky a okolních zemí*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1620-1.
- JIROUŠEK, V. T. (2005). *Zoologické zahrady České republiky a jejich přínos k ochraně biologické rozmanitosti*. Praha: Ministerstvo životního prostředí.
- KLIKA, I. (2005). *Lidé a zvířata: historie vzniku a významu zoologických zahrad = People and animals: history of the origin and importance of zoological gardens*. Zlín: Foto art – Ateliér Regulus. ISBN 80-239-5488-1.
- KOŘÍNEK, M. (1999). *Zoologická zahrada*. Olomouc: Rubico. ISBN 80-858-3929-6.
- KŮS, E. (2011). Ex situ, nebo in situ?: Dilema zoologických zahrad 21. století. *Ochrana přírody*, 6, s. 25-27.
- PAVLASOVÁ, L. (2013) *Přehled didaktiky biologie*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-643-7.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., & MAREŠ, J. (2009). *Pedagogický slovník* (6. aktualiz. a rozš. vyd.). Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2008). *Náměty pro geografické a environmentální vzdělávání. Výuka v krajině*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.
- SAMKOVÁ, Z., TYLÍNEK, E., & VOLF, J. (1992). *Zoo útočiště zvířat*. Praha: Panorama. ISBN 80-7038-110-8.
- SHERIDAN, A. D. (2011). *What zoos can do: the leading zoological gardens of Europe 2010-2020*. Münster: Schöling. ISBN 978-3-86523-183-3
- SKALKOVÁ, J. (1999). *Obecná didaktika*. Praha: ISV. ISBN 80-858-6633-1.

- UCSZOO (2016). *Unie českých a slovenských zoologických zahrad Výroční zpráva 2015*. Zoologická zahrada hl. m. Prahy s finanční podporou MŽP ČR. ISBN 978-80-85126-43-3
- VESELOVSKÝ, Z. VOLF, J. & FELIX, J. (1983). *Všední den v pražské zoo*. Praha: Albatros.

8.2 Internetové zdroje

- UCSZOO. *Návštěvnost českých zoo v letech 2004–2016*. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/images/stories/ceske-zoojpg.jpg>, [cit. 2017-02-28]
- ZOO Dvůr Králové a.s. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: http://toolkit.ecn.cz/img_upload/9ac6cf8280fa9e44811499f11aac6d24/vyrocnizprava-2015.pdf [cit. 2017-03-23]
- Zoopark Chomutov. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: http://zoopark.cz/soubory/vz/VZ_2015_compressed.pdf [cit. 2017-03-22]
- Zoologická zahrada Olomouc. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo-olomouc.cz/sites/default/files/vyrocnizprava2015.pdf> [cit. 2017-03-25]
- Zoologická zahrada Ostrava. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: http://www.zoo-ostrava.cz/soubory_texty/51_13.pdf [cit. 2017-03-26]
- Zoologická a botanická zahrada města Plzně. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: http://www.zooplzen.cz/Files/zoo/vyrocnizprava_zooplzen_2015.pdf [cit. 2017-03-27]
- Zoo Ústí nad Labem. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: http://www.zoousti.cz/data/clanky/5848/soubory/vz_2015_cz_fin.pdf [cit. 2017-03-24]
- Zoopark Vyškov. *Výroční zpráva 2015*. [online]. Dostupné z: https://www.zoo-vyskov.cz/uploads/content/soubory/vyrocnizpravy/vyrocnizprava_2015.pdf [cit. 2017-03-23]
- Zoo Praha. *Školní permanentka 2016/2017*. [online]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/skoly-a-deti/pro-skoly/7185-skolni-permanentka-2016-2017>, [cit. 2017-03-02]

- UCSZOO. *Vzdělávání*. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/vzdelavani>, [cit. 2017-03-01]
- UCSZOO. *Výukové programy pro školy*. [online]. Dostupné z: <http://www.zoo.cz/vzdelavani/vyukove-programy-pro-skoly>, [cit. 2017-02-28]
- Ministerstvo životního prostředí. *Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN)*. [online]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/mezinarodni_svaz_ochrany_prirody, [cit. 2017-03-22]

8.3 Odkazy na webové stránky zpracovaných zoologických zahrad

➤ Zoo Brno	www.zoobrno.cz
➤ Zoologická zahrada Děčín	www.zoodecin.cz
➤ ZOO Dvůr Králové nad Labem	www.zoodvurkralove.cz
➤ Jihočeská zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou	www.zoohluboka.cz
➤ Zoologická zahrada Hodonín	www.zoo-hodonin.cz
➤ Zoopark Chomutov	www.zoopark.cz
➤ Zoologická zahrada Jihlava	www.zoojihlava.cz
➤ Zoologická zahrada Liberec	www.zooliberec.cz
➤ Zoologická zahrada Olomouc	www.zoo-olomouc.cz
➤ Zoologická zahrada Ostrava	www.zoo-ostrava.cz
➤ Zoologická a botanická zahrada města Plzně	www.zooplzen.cz
➤ Zoologická zahrada hlavního města Prahy	www.zoopraha.cz
➤ Zoologická zahrada Ústí nad Labem	www.zoousti.cz
➤ Zoopark Vyškov	www.zoo-vyskov.cz
➤ Zoo a zámek Zlín-Lešná	www.zoozlin.eu